INTES
TÜRKİYE İNŞAAT SANAYİCİLERİ İŞVEREN SENDİKASI

İNŞAAT SEKTÖRÜ RAPORU

EYLÜL
2018

GİRİŞ:

Ülkemiz gelişen, buna bağlı olarak ihtiyaçları artan bir ülke konumundadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi, gelişimin ana eksenini ise kaçınılmaz olarak "inşaat" oluşturmaktadır. Barajlar, enerji üretim tesisleri, yollar, havaalanları, kentsel mekânlar, fabrikalar, hastaneler ve diğer tüm yaşamsal mekânlar ile o mekânları yaşanılır kılabilecek tüm altyapının ilk adımı "inşaat"la atılmaktadır. Geleceğe güvenle yürüme kararlılığında olan bir ülke, bu yürüyüşüne hiç şüphe yok ki "inşaat"la başlayacaktır.

Sektöre girdi sağlayan ve faaliyetlerini bu sektördeki gelişmelere bağlı olarak devam ettiren diğer sektörlerin katkısı da dikkate alındığında inşaat sektörünün GSMH içindeki payının yaklaşık yüzde 30 seviyesinde olduğu görülmektedir.

İnşaat sektörü, kendisine bağlı 200'den fazla alt sektörün ürettiği mal ve hizmete talep yaratan konumunda olup, bu yaygın etki, sektörün "ekonominin lokomotifi" olma vasfının en temel göstergesidir.

İngiltere'de yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, ortalama yeni bir evde 150 farklı meslek kolunu ilgilendiren 23.000 parça bulunmaktadır. Hiçbir ekonomik faaliyetin bu kadar çok doğrudan ya da dolaylı etki doğurma gücü olmadığı dikkate alındığında sektörün lokomotif gücünün, gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilemez değeri daha açık olarak ortaya çıkmaktadır.

İnşaat sektörünün gelişmesinde hükümet politikalarının, uluslararası kredi kuruluşlarının, politika ve ekonomiyi etkileyen kararlarının doğrudan etkisi bulunmaktadır. Yatırım kararını veren ya da onu finanse eden otoritenin tercihi bu alanda faaliyette bulunan firmaları doğrudan etkilemektedir.

Yüksek oranlı - istikrarlı büyüme ve beraberinde istihdam yaratma ihtiyacı her zamankinden daha fazla olan Türkiye ekonomisi için, inşaat sektörünün önemi her zamankinden daha önemli hale gelmiştir.

MİLLİ GELİR VE BÜYÜME

Ülkemiz bugün güçlü ekonomiye geçiş sürecindedir. Bu yönde sektör önemli rol üstlenmektedir. İnşaat, yaşamsal düzeyde önemli eserlerin hayata geçmesini sağlayan sektörlerdendir. Dünya her geçen gün daha çok insanı topraklarında barındırmak zorunda kalmakta, genç nüfus artmaktadır. Artan nüfus ile birlikte dünya hızla değişmekte, gelişmektedir. Bu gelişim insan ihtiyaçlarını da artırmaktadır. İşte inşaat sektörümüz artan insan ihtiyaçlarını karşılamak için anahtar rol üstlenen bir sektör olmaktadır

Sektörümüz en önemli sektörlerin başında gelmektedir. Sektörün ekonomi içerisindeki doğrudan payı %8 dolayındadır. Dolaylı payı ise kendisine bağlı farklı sektörler hesaba katıldığı zaman %30 düzeyindedir.

Ekonomimiz iç ve dış dinamiklerden kaynaklanan önemli dalgalanmalar olmaktadır. Şöyle ki, inşaat sektörü 2001 krizinin ardından hızla küçülmüştür. Ancak, 2002 yılından itibaren uygulanan istikrar programı ile toparlanma sürecine girmiştir. 2004-2006 yılları arasında sektör rekor oranda büyüme göstermiştir. 2006 yılında %25,96 büyümeye ulaşmış, ancak 2008 yılından itibaren tekrar durgunluk sürecine girmiştir.

2007 yılında konut talebindeki azalma, seçim dönemi ve ekonomik ve siyasi belirsizlikler durgunluk döneminde etkili olmuştur. 2006'daki yüksek performanslı büyümenin ardından sektör 2007 yılında nispi olarak daralmış %10,58 oranında büyüme performansı göstermiştir. 2008 yılında ise %4,23 oranında küçülmüştür.

2007 yılı Ağustos ayında ABD'deki mortgage krizi ile başlayan finansal kriz, Dünya genelinde ekonomik faaliyetlerin daralmasına bağlı olarak 2008 yılı Eylül ayından itibaren daha da derinleşerek global ölçekte bir ekonomik krize dönüşmüş, işsizlik oranında önemli artışlar yaşanmıştır.

Küresel krizden ve ekonomik daralmadan en çok etkilenen sektörlerin başında inşaat sektörü gelmektedir. Ülkemizde de ekonomin yavaşladığı döneminde bu şekilde etkilenmektedir.

Ancak ülkemizde inşaat sektörünün itici güç olarak kullanılması, kamu yatırımlarında alt ve üst yapı yatırımlarına ağırlık verilmesi, kamu ve özel sektör projelerin hayata geçirilmesi sektörün ekonominin lokomotif olma görevini yerine getirmesini sağlamaktadır.

2010 yılında ekonomide alınan önlemler ve uygulanan politikaların etkisiyle bir önceki yılda görülen küçülmeye rağmen sektör yüksek oranlı büyüme performansı sergilemiş, dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden birisi olmuştur. Kriz sonrasında AB ülkelerinde yaşanan istihdam kayıplarına rağmen ülkemiz istihdam rakamlarında %6,2 artış olmuştur.

Ekonomide alınan bahsi geçen tedbirler sektörün büyüme performansına yansımız 2010 yılında bir önceli yıl %15,39'luk küçülmenin ardından 14,17'lük büyüme performansı göstermiştir.

İnşaat sektörü 2011 yılında da büyüme performansı devam ettirmiştir. Ekonomide %11,11 büyüme performansı sergilerken inşaat sektörü bu dönemde %24,74 oranında büyümüştür.

Bütün dünyada ekonomik krizin en yoğun hissedildiği ve siyasi istikrarsızlığın yaşandığı 2012 yılında, inşaat sektörü de Türkiye ekonomisinde yaşanan bu daralmadan doğal olarak etkilenmiştir. Yurt içi talepteki daralma hizmetler sektörüne yansımış bu durum özellikle inşaat ve ticaret sektörlerindeki duraksamaya neden olmuştur.

Türk ekonomisinin lokomotif sektörü olan ve 2011 yılında %24,74 büyüyen inşaat sektörü, 2012 yılında nispi olarak küçülmüş sektörün yüksek oranlı büyüme performansından sonraki büyüme oranı %8,28 olarak gerçekleşmiştir. Sektördeki daralma ve artan maliyetler sektörün aktörlerini de olumsuz etkilemiştir. Bağlı sektörlerde de daralma yaşanmıştır.

2012 yılındaki durgunluğun ardından 2013 yılının birinci çeyreğinde piyasa beklentilerinin üzerinde artış kaydetmiştir. 2013 yılının ilk çeyreğinde ekonomik aktivitede beklentinin üzerinde canlanma kaydedilmiştir. Yurt içi talepteki canlanma hizmetler sektörüne yansımıştır. Bu gelişmede, özellikle inşaat sektöründeki katma değer artışı dikkat çekici olmuş dolayısıyla ekonomik aktivitelerdeki hızlanmanın etkisi ie inşaat sektörü 2013 yılının ilk çeyreğinde yeniden büyüme trendine girerek Türkiye ortalamasının üzerinde büyümüştür. Genel ekonomidek, büyüme oranı %7,96 iken inşaat sektörünün büyüme performansı %14,00 olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler ile sektörün **Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçerisindeki payı** 2013 yılında **%8,1** olmuştur.

2014 yılının genelinde küresel ekonomilerdeki dalgalanmalara ve jeopolitik riskler nedeniyle inşaat sektörümüz bir önceki yıla göre inşaat sektörünün büyüme performansı azalmıştır.

Ancak bazı temel göstergelere bakılacak olursa 2014 yılında kamu borç yükü azalmaya devam etmiştir. Faiz politikalarındaki kararlı tutum borçlanmanın reel maliyetinin düşük seviyelerde gerçekleşmesini sağlamıştır. Cari açık azalışını sürdürmüş, bankacılık sektörümüz güçlü ve sağlam yapısını korumayı başarmıştır. İstihdam konularında bazı yapısal sorunlar devam etmiştir.

2014 yılında Dünya siyasi ve ekonomik risklere maruz kalmıştır. Özellikle Avrupa ekonomilerindeki resesyon küresel piyasaları, dolayısıyla ülkemiz ekonomisini de etkilemiştir.

Ekonomide Dolar ve Euro kurlarının yukarı yönlü hareketi sektör üretiminde maliyetlerin artmasına, konuta olan talebin sınırlı düzeyde kalmasına neden olmuş, inşaat sektörünün düşük tempolu bir büyüme göstermesine yol açmış ve %5,0 oranında büyüme performansı göstermiştir.

2015 yılı küresel ekonomilerdeki dalgalanmalar ve komşu ülkelerdeki gerginlikler ve seçim sürecine girilmiş olması nedeni ile kritik bir yıl olarak başlamıştır. Türkiye ekonomisi 2015 yılında %6,06 oranında büyümüştür. Büyümeye en yüksek katkı özel tüketim harcamaları ve kamu harcamalarından kaynaklanmıştır. Ayrıca 2015 yılının son çeyreğinde kamu ve özel sektörün inşaat, makine teçhizat yatırımlarındaki artış büyümede etkin olmuştur. Sektörün büyüme performansı 2015 yılında %4,90 olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomik gelişmeler

Türkiye ekonomisi, siyasi, sosyal yapısı ile dünyada önemli konumda bir ülke olup, küresel gelişmelerden de doğrudan etkilenmektedir. 2016 yılı tüm dünyada farklı gelişmelerin yaşandığı bir yıl olmuştur. Dünyada küresel ekonomi büyüme beklentisi %3,1 olup, 2016 yıl sonu beklentileri küresel kriz sonrası en düşük büyüme oranın yaşandığı yıl olmuştur. Türkiye dışa açık ve tüm dünya ülkeleri ile siyasal ve ticari bağları kuvvetli bir ülke olarak küresel hareketlerden 2016 yılında etkilenmiştir. FED'in faiz politikaları, İngiltere'nin AB'den ayrılma süreci gibi bölgesel iş birliklerinin geleceğine dair belirsizlikler, ayrıca ABD seçimleri tüm ekonomileri etkilemiştir.

Yaşanan süreçler sınırlarımızda yaşanan sıcak savaş ortamı ve bu ortamda Türkiye'nin üstlendiği rol, artan göç ve mülteci sorunlarının da ülkemiz ekonomisine yansımaları olmuştur.

2016 yılı boyunca Türkiye farklı terör örgütleri ile mücadele etti ve hala etmek durumundadır. 15 Temmuz başarısız darbe girişimi, Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde terör örgütlerinin eylemleri, büyük şehirlerimizde yaşanan terör saldırıları yaşanmıştır. Ekonomideki bu baskılayıcı unsurlara rağmen Türkiye ekonomisi tüm bu süreçleri en az hasarla atlatmıştır.

2016 yılında ekonominin en kritik süreci Türk Lirasında olduğu gibi tüm dünya piyasalarında euro ve dolar kurlarının değer kazanması olmuştur. Tüm bu ortama rağmen Türkiye ekonomisi 2016 yılın açıklanan üçüncü çeyreği haricinde büyümesini sürdürmüştür. 2016 yılını ise 14,4 oranında büyüme ile tamamlamıştır.

GSYİH yılın üçüncü çeyreğinde yıllık bazda %1,8 oranında daralmıştır. 27 çeyrektir kesintisiz büyüyen Türkiye ekonomisi ilk defa küçülme performansı sergilemiştir. 2016 yılında üçüncü çeyrekte daralmanın kaynakları üretim yönünden tarım, sanayi ve hizmetlerde katma değer azalışları, talep yönünden ise özel tüketimdeki ve ihracattaki azalışları olmuştur. Kamu tüketimi büyümeye pozitif katkı vermeye devam etmiştir.

Büyümeye en büyük katkıyı artan özel tüketim harcamalarından gelmiş 2016 yılında Hanehalkı nihai tüketim harcamaları zincirlemiş hacim endeksine göre %2,3 artmıştır. Hanehalkı tüketim harcamalarının GSYH içindeki payı %59,5 olmuştur.

2017 yılı ise jeopolitik risklerin etkisi, dış siyasetteki dengeler, küresel ekonomilerdeki iyileşme, parasal politikalar nedeniyle sermayenin gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere kaymasıyla ekonomide dengelerin sağlanması için yoğun çaba sarf edildiği bir yıl olmuştur. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Türkiye ekonomisi güçlü yapısını korumuştur.

2017 yılında para ve maliye politikalarında önemli tedbirler ortaya konmaya devam etmiştir. Reel sektörün krediye erişimlerini kolaylaştırılmıştır. Konut sektöründe, mobilya ve beyaz eşya sektörlerinde geçici vergi indirimleri, ekonomide büyümeyi destekleyecek şekilde yeni teşvik unsurlarının hayata geçirilmesi, alınan tedbirler sayesinde ekonomi ilk altı ayda Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Zincirlenmiş Hacim endeksine göre %5,1 oranında büyüme performansı sergilemiştir. Büyümede özel tüketimin yanı sıra ihracat ve yatırım artışına dayalı nispeten dengeli bir büyüme performansı gözlenmesi ekonominin dinamiklerinin sürdürülebilir olması açısından önem arz etmektedir.

Türkiye ekonomisi hükümetimizin attığı adımların etkisiyle 2017 yılında büyümesini sürdürmüştür. Katma değeri yüksek yatırım ve üretim, yatırım ortamının iyileştirilmesi, iş gücü piyasasının reformu alanında hayata geçirilen düzenlemeler büyümede belirleyici unsurlar olmuştur.

2016 ve 2017 yılındaki bu başarıda inşaat sektörü önemli bir rol üstelenmiştir. Zaten inşaat sektörünün rolünün de büyümeyi sürükleyen sektör olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu ifadenin dayanağı sektörün istihdam potansiyeli ve direk veya dolaylı olarak harekete geçirdiği yüzlerce sektörü etkilemesidir. İnşaat sektörü sadece demir, çimento, cam, ahşap gibi direk bağlantılı olduğu sektörlerle değil, bankacılık, sigortacılık, teknik danışmanlık gibi çalışmalarla da yakından ilgilidir. Yani Türk İnşaat Sektörü sağladığı döviz girdisi, istihdam, kalifikasyon, teknoloji transferi, makine parkı ve ihracat katkısı ve diğer katkıları ile ekonomide önemli bir yer tutmaktadır.

Sektörün temel faaliyet alanlarından en küçük bir yapı işinden büyük barajlara, enerji santrallerine köprülere kadar projenin başlangıcından bitimine kadar ekonomi sürekli harekete geçmektedir. Örneğin sulama yatırımları için ayrılan ödeneklerden daha fazla gelir elde edilmektedir. Yapılan yollar ile ulaşım maliyetleri düşmekte, enerji tasarrufu sağlanabilmektedir. Proje bitiminde ise çevresine kattığı faydalarla katma değer yaratmaya devam etmektedir.

2017 yılında yakalanan büyümede kamunun ulaştırma, haberleşme ve telekomünikasyon yatırımları, özelleştirmelerin etkisi ve YİD'lerdeki artış taşıyıcı güç olmuştur. 2017'de özel sektörün ekonomide dönüşüm sağlayan bu projeleri büyümede önemli rol oynamıştır.
Bu dönemde inşa ettiğimiz ulaştırma projelerinin kolları olan bölünmüş ve otoyollar, havaalanları, demiryolları Türkiye'nin ulaştırma üssü olarak stratejik konumunu güçlendirmiştir. Kamu özel sektör ortaklığı projelerinin başarılı örnekleri bu dönemde hizmete girmiştir.

Diğer yandan ulaştırma, enerji gibi altyapı alanındaki yatırımların ülke alanında yaygınlaşarak yeni yerleşim yerlerinin gelişmesi konut projelerinin artışında etkili olmuştur.

Türkiye'nin her alanında kentler dönüşüm içindeyken hızlı ve sağlıklı kent içi ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi de önemli bir ihtiyaç olarak doğmaktadır. Bu bağlamda ülkemizin farklı illerinde toplu taşıma sistemlerinin alt yapısının geliştirilmesi amacıyla başta kent içi raylı sistemler olmak üzere çok büyük yatırımlar gerçekleşmektedir.

Enerjide kendine yeterli ülke olma yolunda hızlı adımlarla ilerliyoruz. Enerji santrallerimizi devreye alıyoruz. Hidroelektrik enerji üretiminde kapasitemizi yıllar itibariyle artıyoruz. Dünyanın en yüksek barajlarını inşa ediyoruz. Rüzgar, güneş enerjisi, yerli kömür, linyit gibi kaynaklarımızı devreye alınacak tesisler bir bir inşa ediliyor.

Özel sektör, ülkemizde enerji dağıtımının sorumluluğunu üstlenerek, daha çağdaş altyapıyla, tüketicilere daha kaliteli hizmet sunabilmek için elini taşın altına koymuş bulunmaktadır.

Bu gelimeler ışığında tüm sektörlerin büyüme performansı sergilemesiyle genel ekonomideki büyüme 2017 yılında 7,4 olarak gerçekleşmiştir. İnşaat sektörü %8,9'luk artışla büyümede önemli bir rol oynamıştır.

İnşaat sektörü 2017 yılının tüm çeyreklerinde yüksek oranlı büyüme performansı sergileyerek büyümenin lokomotifi olmuştur. Son üç yılda sektör büyümesi %5 bandında bir performans sergiledikten sonra %8,9 oranında büyüme performansı göstermiştir.

Genel Ekonomik Göstergeler

Cari Fiyatlarla İnşaat Sektörü ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

İnşaat /bin TL				Genel / bin TL	
Yıl	**Değer**	**Pay**	**Değişim oranı**	**Değer**	**Değişim oranı**
2010	70.701.311	6,1	25,9	1.160.013.978	16,1
2011	100.016.363	7,2	41,5	1.394.477.166	20,2
2012	117.433.142	7,5	17,4	1.569.672.115	12,6
2013	145.908.413	8,1	24,2	1.809.713.087	15,3
2014	165.654.620	8,1	13,5	2.044.465.876	13,0
2015	190 619 215	8,2	15,1	2.338.647.494	14,4
2016	223 362 831	8,6	17,2	2.608.525.749	11,5
2017 Birinci Çeyrek	50.163.347	7,8	12,9	650.189.544	15,3
2017 İkinci Çeyrek	67.457.070	6,2	14,3	736.550.357	16,7
2017 Üçüncü Çeyrek	72.537.598	8,8	30,5	828.936.013	24,4
2017 Dördüncü Çeyrek	75.522.153	8,5	17,4	889.230.792	19,0
2017	265.680.168	8,6	18,9	3.104.906.706	19,0
2018 Birinci Çeyrek	61.912.417	7,9	25,2	787.974.458	21,9
2018 İkinci Çeyrek	73.404.192	8,3	10,2	884.004.260	20,4

Kaynak: Türkiye istatistik Kurumu

2018 yılı verileri

Ticaret Bakanlığı verilerine göre 2017 yılında, yatırımlar ve ihracattaki güçlü performansın etkisiyle G-20 ülkelerinin tamamından daha hızlı büyüyen Türkiye ekonomisi, 2018 yılına da güçlü bir giriş yapmıştır. Yılın 2. çeyreğinde de ekonomimiz dinamizmini istatistiklere yansıtmıştır. Türkiye ekonomisi yılın ikinci çeyreğinde %5,2 oranında büyüme performansı göstermiştir.

İnşaat sektörü 2018 yılının ikinci çeyreğinde cari fiyatlarla 73 milyar 404 milyon TL katma değer yaratmıştır. Bu veriler ile sektörün Gayri Safi Yurt İçi Hasıladan aldığı pay %8,3 olmuştur.

Sektör 2018 yılının ilk çeyreğinde %6,9 ile yüksek oranlı büyüme gösterebilmiştir. Ancak ikinci çeyreğinde sahip olduğu potansiyeli yansıtamayarak ikinci çeyreğinde daralmış sadece 0,8 artış gösterebilmiştir.

Zincirlenmiş Fiyat Endeksine Göre İnşaat Sektöründeki Gelişmeler

Yıllar	İnşaat			Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla)		
	Endeks	Değişim oranı	Değer	Endeks	Değişim oranı	
2010	117,14	17,14	65 780 033	108,49	8,49	1 083 996 979
2011	146,11	24,74	82 053 416	120,54	11,11	1 204 466 935
2012	158,21	8,28	88 848 605	126,32	4,79	1 262 160 182
2013	180,41	14,00	101 312 953	137,04	8,49	1 369 334 107
2014	189,44	5,00	106 382 898	144,12	5,17	1 440 083 365
2015	198,73	4,90	111.600.218	152,86	6,10	1 527 725 206
2016	209,40	5,40	117.588.337	157,30	3,20	1 576 365 403
2017 birinci çeyrek	179,7	5,2	25.227.721	147,7	5,4	368.909.552
2017 ikinci çeyrek	235,2	5,5	33.020.096	164,1	5,4	410.033.398
2017 üçüncü çeyrek	257,1	18,6	36.089.712	180,1	11,3	449.876.070
2017 dördüncü çeyrek	240,1	5,8	33.714.615	185,9	7,3	464.491.409
2017	228,0	8,9	128.052.141	169,5	7,4	1.693.310.340
2018 Birinci Çeyrek	191,3	6,6	26.861.295	158,2	7,3	395.219.654
2018 İkinci Çeyrek	236,1	0,8	33.150.631	172,5	5,2	431.004.380

Kaynak: Türkiye istatistik Kurumu

Gayrisafi sabit sermaye oluşumu, cari fiyatlarla,

	İnşaat	Bir önceki yıla göre değişim	Mali olmayan aktifler içindeki pay	**Makine ve teçhizat**	yıla göre değişim	Mali olmayan aktifler içindeki pay	**Üretilmiş mali olmayan aktifler**	Bir önceki yıla göre değişim
2010	145.071.131	25,5	50,3	114.796.188	31,2	39,8	**288.473.760**	**24,9**
2011	198.490.316	36,8	50,7	158.270.582	37,9	40,4	**391.383.400**	**28,1**
2012	225.985.590	13,9	52,7	162.005.719	2,4	37,8	**428.831.788**	**27,3**
2013	291.411.305	29,0	56,5	182.309.733	12,5	35,3	**516.209.715**	**28,5**
2014	338.442.231	16,1	57,3	206.444.356	13,2	34,9	**590.742.457**	**28,9**
2015	379.874.686	12,2	54,7	262.979.725	27,4	37,9	**694.689.859**	**29,7**
2016	424.474.920	11,7	55,5	283.865.721	7,9	37,1	771.201.207	11,0
2017/1	111.155.544	27,0	59,3	61.834.568	-3,4	33,0	187.365.078	14,4
2017/2	135.583.775	31,6	60,0	76.497.769	4,0	33,8	226.108.988	19,3
2017/3	142.681.046	30,4	58,0	86.959.904	34,7	35,3	246.208.754	31,4
2017/4	144.384.467	16,0	54,3	101.614.442	24,5	38,2	265.861.364	18,7
2017	533.804.833	25,8	57,7	326.906.684	15,2	35,3	925.544.183	21,0
2018/1	141.095.455	27,1	59,8	78 553 414	24,2	33,3	235.831.411	24,4
2018/2	171.700.320	26,5	61,1	93.157.607	19,7	33,1	281.208.526	23,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Gayrisafi sabit sermaye oluşumu **cari fiyatlarla** 2017 yılında **%21, zincirlenmiş hacim endeksine** göre **%7,3 oranında artmıştır.**

İnşaat harcamalarındaki artış zincirleme hacim endeksinde **%12,0** oranında artarken**, makine ve teçhizat harcamaları %0,7** oranında azalmıştır. **2016 yılı sonu** inşaat harcamaları rakamları ise %2,8 artış olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılının ilk çeyreğinde ise Gayri Safi Sabit Sermaye oluşumunda zincirlenmiş hacim endeksine göre 131 milyar 111 milyon TL 'lik harcama yapılmıştır. 2018 yılında zincirlenmiş hacim endeksine göre **inşaat harcamalarında** birinci çeyrekte %10,5, ikinci çeyrekte ise %6,6 oranında artış gerçekleşmiştir.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış büyüme verileri

2018 yılının ilk çeyreğinde Takvim etkisinden arındırılmış **inşaat sektörel büyüme oranı %19,0 oranında artarken** mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sektörlerde inşaat sektörünün gelişmesi %7,8 oranında artış şeklinde olmuştur.

2018 yılının ikinci çeyreğinde ise Takvim etkisinden arındırılmış **inşaat sektörel büyüme oranı** 2018 yılı ikinci çeyreğinde %0,8 oranında artarken, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sektörlerde inşaat sektörünün gelişmesi %-0,1 oranında düşüş şeklinde olmuştur.

- **İnşaat Sektörü Ciro ve Üretim İndeksleri**

Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat ciro endeksi, 2018 yılı Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %28,3 arttı. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat ciro endeksi ise bir önceki aya göre %2,1 artmıştır.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış İnşaat Sektörü Ciro Endeksi,					
Yıl	**Ay**	**Aylık değişim** (%)	**Aylık değişim** (%)	**Aylık değişim** (%)	**Aylık değişim** (%)
2017	01	-4,7	2,8	-20,5	-3,3
	02	-2,5	-5,4	-0,6	5,1
	03	14,9	13,8	24,8	5,3
	04	0,8	-1,5	5,3	1,4
	05	0,7	-0,7	1,5	4,1
	06	2,8	2,6	4,7	0,4
	07	-2,0	-5,3	1,0	3,8
	08	14,6	18,2	13,7	5,4
	09	12,8	28,7	-10,9	0,2
	10	-12,7	-26,2	15,4	2,0
	11	-0,2	-0,2	-1,0	1,1
	12	-4,7	-5,0	-9,7	4,1
2018	01	22,2	18,7	40,9	5,1
	02	5,7	0,5	17,2	-0,3
	03	-7,6	1,7	-23,4	-0,8
	04	5,4	4,6	7,7	3,9
	05	4,2	0,0	14,9	-1,5
	06	-9,6	-7,8	-15,2	-3,5
	07	2,1	2,0	2,0	2,8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İnşaat Ciro Endeksleri haber bülteni

İŞGÜCÜ VERİLERİ

- **İnşaat Sektörü İstihdamı**

TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2017 yılı Aralık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 581 bin kişi azalarak 3 milyon 291 bin kişi olmuştur.

İşsizlik oranı 2,3 puanlık azalış ile %10,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı 2,6 puanlık azalış ile %12,3 olarak tahmin edilmiştir. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 4,8 puanlık azalış ile %19,2 olurken,15-64 yaş grubunda bu oran 2,3 puanlık azalış ile %10,6 olarak gerçekleşmiştir.

İstihdam edilenlerin sayısı 2017 yılı Aralık döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 619 bin kişi artarak 28 milyon 288 bin kişi, istihdam oranı ise 1,8 puanlık artış ile %46,9 olmuştur.

İstihdam edilenlerin %18,3'ü tarım, %19,5'i sanayi, %7,3'ü inşaat, %55'i ise hizmetler sektöründe yer aldı. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,1 puan, sanayi sektörünün payı 0,2 puan azalırken, inşaat sektörünün payı 0,4 puan, hizmet sektörünün payı ise 0,1 puan artmıştır.

Aralık 2017 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,6 puan artarak %33,3 olarak gerçekleşti. Tarım dışı sektörde kayıt dışı çalışanların oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,4 puan artarak %22,1 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam bir önceki döneme göre 137 bin kişi artarak 28 milyon 925 bin kişi olarak tahmin edildi. İstihdam oranı 0,2 puanlık artış ile %48 oldu.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsiz sayısı bir önceki döneme göre 67 bin kişi azalarak 3 milyon 162 bin kişi olarak gerçekleşti. İşsizlik oranı 0,2 puanlık azalış ile %9,9 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre değişim göstermeyerek %53,2 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin sayısı, tarım sektöründe 36 bin, sanayi sektöründe 44 bin, inşaat sektöründe 44 bin, hizmet sektöründe 13 bin kişi artmıştır.

2018 yılı verileri

Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2018 yılı Haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 64 bin kişi artarak 3 milyon 315 bin kişi olmuştur.

İşsizlik oranı %10,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı 0,1 puanlık azalış ile %12,1 olarak tahmin edilmiştir.

Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 1,2 puanlık azalış ile %19,4 olurken,15-64 yaş grubunda bu oran değişim göstermeyerek %10,4 olarak gerçekleşmiştir.

İstihdam edilenlerin sayısı 2018 yılı Haziran döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 611 bin kişi artarak 29 milyon 314 bin kişi, istihdam oranı ise 0,4 puanlık artış ile %48,4 olmuştur.

İş gücüne katılma oranı ise 0,4 puan artarak %53,8 olarak gerçekleşmiştir.

Mayıs 2018 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,7 puan azalarak %34 olarak gerçekleşmiştir.

Tarım dışı sektörde kayıt dışı çalışanların oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre değişim göstermeyerek %22,4 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam bir önceki döneme göre 75 bin kişi artarak 28 milyon 748 bin kişi olarak tahmin edildi. İstihdam oranı 0,1 puan artarak %47,4 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsiz sayısı bir önceki döneme göre 93 bin kişi artarak 3 milyon 505 bin kişi olarak gerçekleşti. İşsizlik oranı 0,3 puan artarak %10,9 olmuştur.

İnşaat Sektörü İstihdamı

2018 Haziran döneminde inşaat sektöründe 2 milyon 110 bin kişi istihdam edilmiş olup, sektörün tarım dışı istihdam içerisindeki payı %8,90 olmuştur.

Mevsim etkisinden arındırılmış inşaat sektöründe çalışan işçi sayısı 2 milyon 33 bin kişi olmuştur. Bu dönemde bir önceki Mayıs ayına göre 47 bin kişi azalış olmuştur.

Toplam İstihdam ve İnşaat Sektörü Verileri

Yıllar	Tarım Dışı İstihdam/kişi	İnşaat Sektörü/ kişi	İnşaat Sektörü/Tarım Dışı İstihdam
2005	15.553.000	1.171.000	7,53%
2006	15.241.000	1.189.000	7,80%
2007	15.588.000	1.224.000	7,85%
2008	15.959.000	1.125.000	7,00%
2009	16.324.000	1.297.000	7,94%
2010	17.082.000	1.442.000	8,44%
2011	18.079.000	1.512.000	8,36%
2012	19.080.000	1.647.000	8,63%
2013	19.755.000	1.753.000	8,87%
2014	20.632.000	1.829.000	8,86%
2014	20.632.000	1.829.000	8,86%
2015	21.445.000	1.878.000	8,75%
2016	24.833.000	1.836.000	7,39%
2017	23.811.000	2.057.000	8,89%
2017 Haziran	22.946.000	23.946.000	9,46%
2018 Haziran	2.171.000	2.110.000	8,90 %

Kaynak: TUİK hane halkı işgücü istatistikleri,

Türkiye OECD 2018 yılı ikinci çeyrek verilerine göre işsizlik oranın en yüksek olduğu ülkeler arasında yer almaktadır.

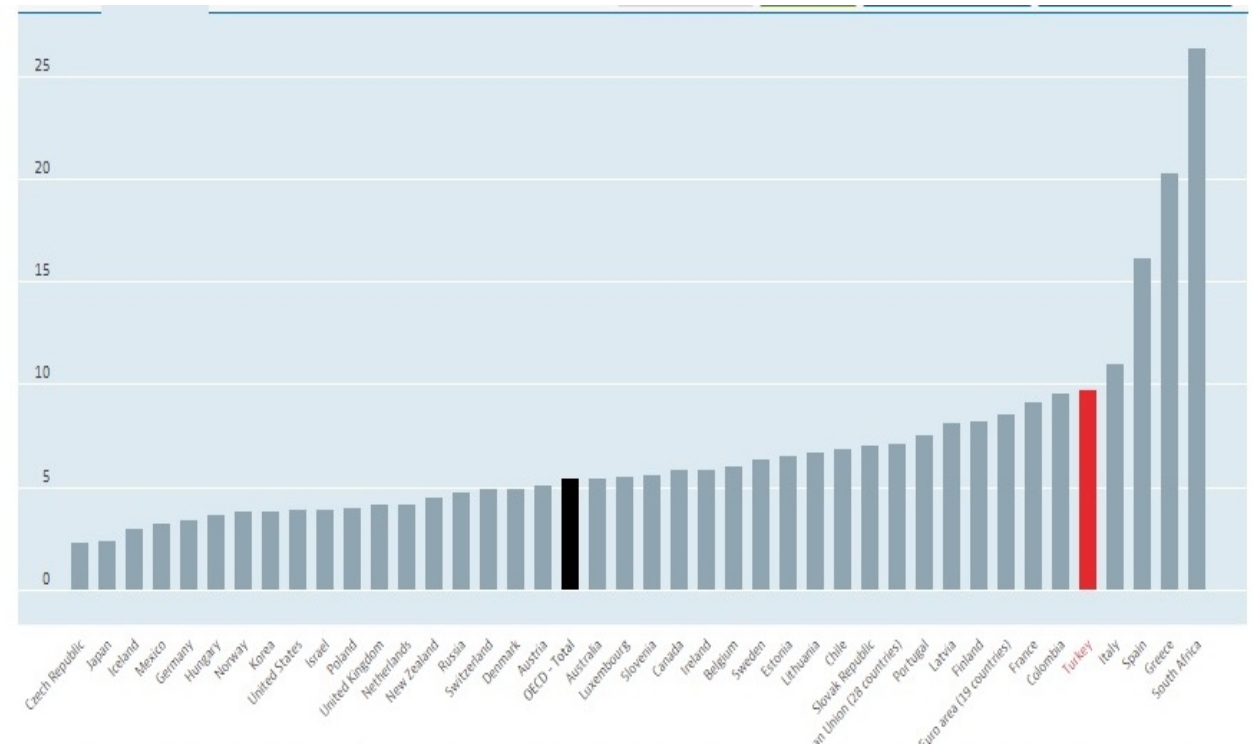

2017 yılı 15-64 Yaş arası meslek gruplarına göre inşaat sektöründe çalışanların dağılımı

Meslek Grubu	***Kişi Sayısı***
Yöneticiler	***1387***
Profesyonel Meslek Mensuplarıi	2842
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Pro.Meslek Mensupları	1626
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1978
Hizmet Ve Satış Elemanları	5281
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	3663
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	3814
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	2661
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	4135

2017 yılı 15-64 yaş Arası İnşaat Sektöründe çalışanların eğitim durumuna göre dağılımı

	İstihdam edilen kişi /1000	Oran
Okuma Yazma Bilmeyen	30	1,44%
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	89	4,28%
İlkokul	772	37,13%
İlköğretim	317	15,25%
(Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	291	14,00%
Genel Lise	165	7,94%
Lise Dengi Mesleki Okul	190	9,14%
Yüksek Öğretim	225	10,82%

2017 yılı İnşaat Sektörü İşteki Durumuna Göre Çalışan Sayı

İşteki Durum	Kişi Sayısı/1000
Ücretli, Maaşlı Veya Yevmiyeli	18845
İşveren	1232
Kendi Hesabına	4339
Ücretsiz Aile İşçisi	2970

2017 yılı Sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılığa göre istihdam edilenler

	Kişi Sayısı/ 1000	**Oran**
Kayıtlı	18.491	67,51%
Kayıtlı Değil	8.895	32,48%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri

Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat istihdam endeksi 2017 yılı IV. çeyreğinde, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %5,7 oranında azalırken, 2017 yılında bir önceki yıla göre %9,2 oranında azalmıştır. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat istihdam endeksi ise bir önceki çeyreğe göre %1,0 oranında azalmıştır.

Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat çalışılan saat endeksi 2017 yılı IV. çeyreğinde, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %5,7 oranında azalırken, 2017 yılında bir önceki yıla göre %8,9 oranında azaldı. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat çalışılan saat endeksi ise bir önceki çeyreğe göre %0,8 oranında azaldı.

Takvim etkilerinden arındırılmış inşaat brüt ücret-maaş endeksi 2017 yılı IV. çeyreğinde, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %5,6 oranında artarken, 2017 yılında bir önceki yıla göre %3,7 oranında arttı. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış inşaat brüt ücret-maaş endeksi ise bir önceki çeyreğe göre %1,6 oranında artmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış istihdam endeksi değişim oranları

		Çeyrek			
		I	II	III	IV
Toplam	**2014**	**-1,9**	**-5,5**	**-5,9**	**0,2**
	2015	**-1,5**	**-1,7**	**-2,0**	**-1,6**
	2016	**-1,6**	**-2,7**	**-2,6**	**-3,0**
	2017	**-2,9**	**-1,5**	**-1,1**	**-1,0**
Bina	2014	-2,7	-3,0	-3,5	-1,7
	2015	-1,8	-1,5	-1,6	-2,2
	2016	-2,6	-3,9	-4,1	-4,7
	2017	-4,5	-2,3	-1,9	-1,8
Bina dışı	2014	-2,6	-8,7	-7,9	-1,9
	2015	-1,9	-0,5	-1,2	-1,7
	2016	1,5	0,5	1,5	1,0
	2017	-0,8	0,7	1,6	0,5

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

KONUT SEKTÖRÜNDE GELİŞMELER

- **Yapı Ruhsatı Verileri**

Konut sektörü inşaat sektörünün en önemli alanlarından birsidir. Sektöre gerçekleştirilen yatırımlar kendisine bağlı çok sayıda sektörü de hareket geçirmektedir.

Ülkemizde özellikle gecekondulaşma dolayısıyla çarpık yapılaşmadan dolayı kentsel dönüşüm seferberliği başlatılmıştır. Şehirlerin yeniden yapılandırılması adına çok sayıda konut projesi hayata geçirilmiştir. Konut sektöründeki gelişmeleri yansıtan önemli göstergelerden birsi yapı inşaatlarının başlangıçlarını gösteren yapı ruhsatına ilişkin verilerdir. Özellikle 2013 ve 2014 yıllarında yapı ruhsatı verilerinde artışlar görülmüştür. 2014 yılında yapı ruhsatı verilen daire sayısı 1 milyon 30 bin daire olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında yapı ruhsatı verilen daire sayısı 1 milyon 368 bin olmuştur.

2017 yılında **Yapı Ruhsatı Verilerine** göre yapı ruhsatlarının belediyeler tarafından verilen yapı ruhsatlarının 2017 yılında bir önceki yıla göre, bina sayısı %16,2, yüzölçümü %31,8, değeri %56,8, daire sayısı %32,3 oranında artmıştır.

2016 yılında **133.461** bina için yapı ruhsatı verilirken, **2017** yılında **155.148** bina için yapı ruhsatı verilmiştir.

İki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalarda 2016 yılında 90.836 bina için yapı ruhsatı verilirken, 2017 yılında 109.206 bina için yapı ruhsatı verilmiştir.

Kullanma amacına göre 208 milyon m2 ile en yüksek paya iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar sahip oldu. Bunu 15,3 milyon m2 ile kamu eğlence, eğitim, hastane veya bakım kuruluşları binaları izlemiştir.

Yapı ruhsatlarınının kullanım amacına göre dağılımında özel sektörün payı %93,16 kamu sektörünün payı %5,50 yapı koperatifliğinin payı % 1,32 olarak gerçeklemiştir.

Yapı ruhsatlarında bina türlerinde iki veya daha fazla ikamet amaçlı binalar %20,2 Otel vb binalarda %27,9, Bir daireli ikamet amaçlı binalarda %13,1. Trafik ve iletişim binaları %18,1 oranında artış, ofis ve işyerleri bina türünde %27,6, Sanayi binaları ve depolarda %4,7 artış olmuştur.

2018 Yılı Verileri

Belediyeler tarafından verilen yapı ruhsatlarının 2018 yılının ilk altı ayında bir önceki yıla göre, bina sayısı %28,1, yüzölçümü %41,8, değeri %28,2, daire sayısı %46,1 oranında azalmıştır.

Yapı kullanma ruhsatı verilen binaların 2017 yılı Ocak-Haziran ayları toplamında 76.795 bina için yapı ruhsatı verilirken, 2017 yılında %28,1 azalış göstererek 55.231 bina için yapı ruhsatı verilmiştir.

İki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalarda 2017 yılının ilk yarısında 55.155 bina için yapı ruhsatı verilirken, 2018 yılının aynı döneminde 33.694 bina için yapı ruhsatı verilmiştir.

Kullanma amacına göre 58,7 milyon m^2 ile en yüksek paya iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar sahip oldu. Bunu 3,5 milyon m^2 ile ofis (işyeri) binaları izlemiştir.

Yapı ruhsatı kullanma belgelerinde yapı sahipliğine göre, özel sektörün payı %90,2 kamu sektörünün payı %8,10 yapı kooperatiflerinin payı % 1,68 olarak gerçeklemiştir.

Yapı ruhsatlarında bina türlerinde **iki veya daha fazla ikamet amaçlı binalar** %38,9 azalış, Otel vb binalarda %43,6 artış, Bir daireli ikamet amaçlı binalarda %7,5 azalış, Trafik ve iletişim binaları %41,2 oranında azalış, ofis ve işyerleri bina türünde %42,8 azalış, Sanayi binaları ve depolarda %9,4 artış olmuştur.

	Bina Sayısı	Yüzölçümü (m²)	Değer (TL)	Daire sayısı
2012	104.151	152.952.913	101.339.464.571	750.922
2013	121 266	175 167 417	126 412 904 992	837 282
2014	139 439	220 264 118	175 667 839 097	1 030 684
2015	122.243	184 050 956	155 712 678 652	870 515
2016	133.461	205 437 099	187 132 149 771	1 000 368
2017	155 148	270 740 538	293 501 364 777	1 323 118
2017 Birinci Yarı	76.795	129 246 085	133 746 986 291	648 728
2018 Birinci Yarı	55.231	75 257 268	96 075 746 465	349 985

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

- **Yapı Kullanma İzin Belgesi**

Belediyeler tarafından verilen yapı kullanma izin belgelerinin 2017 yılında bir önceki yıla göre, bina sayısı %1,7 oranında azalırken, yüzölçümü %6,6, değeri %28,2, daire sayısı %8,9 oranında artmıştır.

Yapı kullanma izin belgesi verilen binaların 2016 yılı Ocak-Aralık ayları toplamında; **118.728** bina için Yapı Kullanım İzin Belgesi verilirken, **2017** yılında **116.767** bina için Yapı Kullanım İzin Belgesi verilmiştir.

Kullanma amacına göre 121,3 milyon m^2 ile en yüksek paya iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar sahip oldu. Bunu 8,4 milyon m^2 ile toptan ve perakende ticaret binaları izlemiştir.

Yapı kullanma izin belgelerinde yapı sahipliğine göre, **özel sektör** %93,90 ile en büyük paya sahip olmuştur. Bunu %3,70 ile **devlet sektörü** ve %2,39 ile **yapı kooperatifleri** izlemiştir.

2018 yılı verileri

Yapı kullanma izin belgesi verilen binaların 2018 yılı Ocak-Haziran ayları toplamında;
Yapıların toplam yüzölçümü 77 milyon m2 iken; bunun 44,7 milyon m2'si konut, 16,9 milyon m2'si konut dışı ve 15,4 milyon m2'si ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

Yapı kullanma izin belgesi verilen binaların 2017 yılı Ocak-Haziran ayları toplamında; **55.158** bina için Yapı Kullanım İzin Belgesi verilirken, **2018** yılının aynı döneminde **56.079** bina için Yapı Kullanım İzin Belgesi verilmiştir.

Kullanma amacına göre 58,7 milyon m^2 ile en yüksek paya iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar sahip oldu. Bunu 3,5 milyon m^2 ile ofis (işyeri) binaları izledi.

Yapı kullanma izin belgelerinde yapı sahipliğine göre, **özel sektörün payı** %92,42 kamu **sektörünün payı** %5,66 **yapı koperatifliğinin** payı % 1,90 olarak gerçeklemiştir.

	Bina Sayısı	Yüzölçümü (m²)	Değer (TL)	Daire sayısı
2012	94.750	103.877.581	69.053.133.627	546.672
2013	120.268	137.890.680	97.840.178.705	721.501
2014	123 797	151 465 262	118 552 648 286	770 308
2015	108 893	141 441 757	118 183 103 337	724 331
2016	118 728	151 127 619	137 273 419 877	753 426
2017	116 767	161 119 235	175 925 618 886	820 526
2017 Birinci Yarı	55.158	77 261 605	80 170 122 685	389 627
2018 Birinci Yarı	56.079	76 996 852	99 053 365 566	397 120

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

- **Yapı Sahipliğine Göre Yapılacak Yeni ve İlave Yapılar**

Aşağıdaki tabloda Yapı ruhsatı verilerine göre yapıların %90'dan fazlası özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir.

Yıl		Toplam	Özel sektör	Yapı kooperatifi	Devlet sektörü
2012	Yapı sayısı	**95. 763**	88.721	2.859	4.183
	Yüzölçümü m2	**106 .950. 602**	91.360.316	3.013.007	12.577.279
	Değer TL	**71 .241. 730. 346**	60.610.733.731	1.965.407.714	8.665.588.901
2013	Yapı sayısı	**120. 268**	111.730	110 569	5.622
	Yüzölçümü m2	**137 .890. 680**	118.620.154	145 434 799	15.073.299
	Değer TL	**97. 840. 178. 705**	83.827.621.373	104 889 842 488	11.054.273.652
2014	Yapı sayısı	**139 439**	**6 708**	**2 286**	**130 445**
	Yüzölçümü m2	**220 264 118**	**26 046 809**	**4 025 502**	**190 191 807**
	Değer TL	**175 667 839 097**	20 833 262 707	**3 170 195 023**	**151 664 381 367**
2015	Yapı sayısı	**122 243**	6 818	**1 767**	**113 658**
	Yüzölçümü m2	**184 050 956**	26 392 189	**3 344 518**	**154 314 249**
	Değer TL	**155 712 678 652**	22 400 953 135	**2 778 949 324**	**130 532 776 193**
2016	Yapı sayısı	**133 461**	**123 900**	**1 851**	**7 710**
	Yüzölçümü m2	**205 437 099**	**172 180 663**	**3 513 518**	**29 742 918**
	Değer TL	**187 132 149 771**	**156 962 342 008**	**3 135 859 156**	**27 033 948 607**
2017	Yapı sayısı	**155 148**	**144 539**	**2 061**	**8 548**
	Yüzölçümü m2	**270 740 538**	**227 979 383**	**5 543 157**	**37 217 998**
	Değer TL	**293 501 364 777**	**247 332 394 736**	**6 131 065 519**	**40 037 904 522**
2018 Birinci Çeyrek	Yapı sayısı	**22 481**	**2 190**	**385**	**19 906**
	Yüzölçümü m2	**30 827 365**	**7 473 417**	**373 379**	**22 980 569**
	Değer TL	**37 875 530 069**	**9 108 309 372**	**447 570 504**	**28 319 650 193**

Kaynak: Türkiye istatistik Kurumu

Toplu Konut İdaresi Yatırımları

Türkiye'de Toplu Konut İdaresince son dönemde alt, orta ve üst gelir düzeyine yönelik konut üretimi yoğunluk kazanmıştır. Tüm Türkiye genelinde İdare tarafından çok sayıda konut üretimi gerçekleştirilmektedir. TOKİ'nin üretimleri sayesinde doğrudan ve dolaylı olmak üzere 900.000 kişilik istihdam sağlanmıştır.

TOKİ verilerine göre 81 il, 3.325 şantiyede 754.097 konut rakamına ulaşılmıştır. Üretilen konutların 627.605 yani %85,16'sının sosyal konut niteliğinde olnuştur. Satılan konut sayısı 606.798 ve yapım ve proje işlemleri aşamasında 82,70 milyar TL'lik 5.617 ihale sonuçlanmıştır.

TOKİ tarafından 258.049 konutluk kentsel dönüşüm projesi başlatılmıştır. 68.254 konut tamamlanarak hak sahiplerine dağıtılmıştır.

22 Kasım 2016 tarihi itibariyle TOKİ'nin Konut Uygulamaları Dağılmı :

Konut Grubu	Adet	Pay
Dar ve Orta Gelir Grubu	318.109	%43,16
Alt- Yoksul Gelir Grubu	149.166	%20,24
Gecekondu Dönüşüm	116.849	%15,86
Afet Konutu Uygulaması	37.734	%5,12
Tarım Köy Uygulaması	5.747	%0,78
TOPLAM SOSYAL KONUT	627.605	%85,16
Kaynak Geliştirme	20.933	%2,84
TOPLAM	88.396	%12,00
Değerlendirme Aşamasındakiler	109.329	%14,84
Tarih Almış İhaleler	12.331	
GENEL TOPLAM	754.097	
Kasım İhaleleri Konut Sayısı	3.697	
01.01.2016-22.11.2016 Konut Uygulamaları	47.066	

Kaynak: Toplu Konut İdaresi

- **Konut Satış İstatistikleri**

2017 yılında konut sektöründe gerçekleştirilen kampanyalar ve banka kredi faizlerindeki düşüşler nedeniyle konut sektöründe satışlar dinamik yapışımı korumuştur. Sürdürülen kampanyalar ile konut kredisi talepleri artmıştır. Ancak 2017 yılının son çeyreğinde yüksek enflasyon ve döviz kuru sonucu kredi faizlerindeki tırmanış, konut kredi talebini baskılamıştır. Bu tabloya rağmen konut satışları artmıştır ancak 2017 yılında satış rakamlarının yarısını ikinci el konut satışları oluşturması da göz önünde bulundurulması gerekli bir unsurdur.

Türkiye genelinde konut satışları 2017 Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %5,1 oranında artarak 1.409.314 olmuştur.

Konut satışlarında 2017 yılında, İstanbul 238 383 konut satışı ve %16,9 pay ile ilk sırayı aldı. Satış sayılarına göre İstanbul'u, 150.561 konut satışı ve %10,7 pay ile Ankara, 84 184 konut satışı ve %6 pay ile İzmir izledi.

En az satış ise 124 konut ile Hakkari'de gerçekleşti.

Türkiye genelinde ipotekli konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %30,7 oranında azalış göstererek 34 029 oldu. Toplam konut satışları içinde ipotekli satışların payı %25,6 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer konut satışları Türkiye genelinde bir önceki yılın aynı ayına göre %5,7 oranında artarak 98.943 olmuştur.

Türkiye genelinde ilk defa satılan konut sayısı bir önceki yılın aynı ayına göre %6,5 azalarak 59 354 olmuştur.

Türkiye genelinde ikinci el konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %6,5 azalış göstererek 66.311 olmuştur.

Yabancılara yapılan konut satışları 2017 yılında bir önceki yıla göre %22,2 oranında artmıştır. Yabancılara yapılan konut satışlarında 2017 yılında ilk sırayı 8.182 konut ile İstanbul, ikinci sırayı 4.707 konut ile Antalya almıştır. Antalya'yı 1.474 konut satışı ile Bursa ve 1.079 konut satışı ile Yalova izlemiştir.

Irak vatandaşları 2017 yılında Türkiye'den 3 805 konut satın aldı. Irak'ı 3 345 konut ile Suudi Arabistan, 1 691 konut ile Kuveyt, 1 331 konut ile Rusya Federasyonu ve 1 078 konut ile Afganistan izlemiştir.

2018 Yılı Verileri

Türkiye genelinde konut satışları 2018 Ağustos ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %12,5 oranında azalarak 105 154 olmuştur.

Konut satışlarında, İstanbul 15.262 konut satışı ve %14,5 ile en yüksek paya sahip olmuştur.

Satış sayılarına göre İstanbul'u, 9.291 konut satışı ve %8,8 pay ile Ankara, 5.064 konut satışı ve %4,8 pay ile İzmir izlemiştir.

Konut satış sayısının düşük olduğu iller sırasıyla 14 konut ile Hakkari, 23 konut ile Ardahan ve 59 konut ile Bayburt olmuştur.

Türkiye genelinde ipotekli konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %67,1 oranında azalış göstererek 12.743 olmuştur

Toplam konut satışları içinde ipotekli satışların payı %12,1 olarak gerçekleşti. İpotekli satışlarda İstanbul 2.082 konut satışı ve %16,3 pay ile ilk sırayı almıştır.

Toplam konut satışları içerisinde **ipotekli satış payının** en yüksek olduğu il %21,3 ile Artvin olmuştur.

Türkiye genelinde **ilk defa satılan konut sayısı** bir önceki yılın aynı ayına göre %12,6 azalarak 49 362 oldu. Toplam konut satışları içinde ilk satışın payı %46,9 olmuştur.

Türkiye genelinde **ikinci el konut satışları** bir önceki yılın aynı ayına göre %12,4 azalış göstererek 55.792 olmuştur.

Yabancılara yapılan konut satışları bir önceki yılın aynı ayına göre %129,6 artarak 3 866 olmuştur. Yabancılara yapılan konut satışlarında, Ağustos 2018'de ilk sırayı 1.141 konut satışı ile İstanbul almıştır. İstanbul ilini sırasıyla 675 konut satışı ile Antalya, 307 konut satışı ile Bursa, 305 konut satışı ile Ankara ve 263 konut satışı ile Yalova izlemiştir.

YILLAR	*SAYI*
2010	**607.098**
2011	**708.275**
2012	**701.621**
2013	**1.157.190**
2014	**1.165.381**
2015	**1.289.320**
2016	**1.341.453**
2017	**1.409.314**
2016 Ocak-Ağustos	**890.430**
2017 Ocak-Ağustos	**875.064**

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Konut Fiyat Endeksleri -KFE

Türkiye konut piyasasındaki fiyat değişimlerinin takip edilmesine yönelik, ülke genelini kapsayan bir endeks hesaplanması amaçlanmaktadır.

Türkiye'deki konutların gözlemlenebilen özelliklerinin zaman içinde kontrol edilerek, kalite etkisinden arındırılmış fiyat değişimlerini izlemek amacıyla hesaplanan Hedonik Konut Fiyat Endeksi (HKFE) **2018 yılı Haziran ayında** bir önceki aya göre yüzde 0,57 oranında artarak 226,73 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 9,36 oranında artan HKFE, aynı dönemde reel olarak yüzde 5,23 oranında azalış göstermiştir.

Üç büyük ilin hedonik konut fiyat endekslerindeki gelişmeler değerlendirildiğinde, 2018 yılı Haziran ayında bir önceki aya göre İstanbul, Ankara ve İzmir'de ise sırasıyla yüzde 0,43, 0,75 ve 0,65 oranlarında artış gözlenmiştir.

Yeni Konut Fiyat Endekslerindeki değişim bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,16 oranında değişirken, yeni olmayan konut fiyatları endeksindeki değişim %10,52 oranında artış olmuştur.

Hedonik Konut Fiyat Endeksi

Dönem	HKFE	Bir Önceki Aya Göre Değişim (%)	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim (%)
Ocak 17	196,26	0,39	10,99
Şubat 17	198,92	1,36	11,34
Mart 17	201,21	1,15	11,42
Nisan 17	203,38	1,08	11,23
Mayıs 17	205,76	1,17	10,98
Haziran 17	207,33	0,76	10,80
Temmuz 17	207,88	0,27	9,95
Ağustos 17	208,98	0,53	9,48
Eylül 17	210,47	0,71	9,67
Ekim 17	212,48	0,96	10,07
Kasım 17	213,56	0,51	10,11
Aralık 17	214,83	0,59	9,89
Ocak 18	216,12	0,60	10,12
Şubat 18	217,92	0,76	9,51
Mart 18	219,90	0,95	9,33
Nisan 18	222,60	1,19	9,45
Mayıs 18	225,44	1,28	6,56
Haziran 18	226,73	0,57	9,36
Temmuz 18	227,40	0,30	9,39

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

BÜTÇE VE YATIRIMLAR

- **Bütçe ve Vergi Gelirleri**

Yıllar	Vergi Gelirleri / Bin TL
2005	119.627.000
2006	137.480.292
2007	158.152.898
2008	168.109.000
2009	172.416.575
2010	210.532.000
2011	253.765.000
2012	278.751.000
2013	326.125.000
2014	352.514.000
2015	407.818.000
2016	459.150.000
2017	536.048.000
2018 Ocak-Ağustos	410.115.000

Kaynak: Maliye Bakanlığı Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %16,8 oranında artarak **536 milyar TL** olarak gerçekleşmiştir.

Vergi türleri itibarıyla 2017 yılı Ocak-Aralık dönemi gerçekleşmelerine bakıldığında geçen yılın aynı dönemine göre; ithalde alınan **katma değer vergisi** %29,7, **kurumlar vergisi %**23,1, **banka ve sigorta muameleleri vergisi** %19,9, **gelir vergisi** %16,3, **damga vergisi** %16,2, **özel tüketim vergisi %**14,9, **harçlar %**7,8, **dahilde alınan katma değer vergisi** %3 ve **diğer vergiler tahsilatı** %12,5 oranında artmıştır.

2018 yılı verileri

2018 yılı Ocak-Ağustos dönemi **vergi gelirleri tahsilatı** geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 19,4 oranında artarak 410 milyar 115 milyon TL olmuştur.

Vergi türleri itibarıyla 2018 yılı Ocak-Ağustos dönemi gerçekleşmelerine bakıldığında geçen yılın aynı dönemine göre; **kurumlar vergisi** yüzde 30,2, **banka ve sigorta muameleleri vergisi** yüzde 29,6, ithalde alınan **katma değer vergisi** yüzde 27,7, **gelir vergisi** yüzde 24,8, **harçlar** yüzde 14,8, **dahilde alınan katma değer vergisi** yüzde 14,7, **damga vergisi** yüzde 11,4, **özel tüketim vergisi** yüzde 7 ve **diğer vergiler tahsilatı** yüzde 18,1 oranında artmıştır.

- **2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi**

2016 yılı Ocak-Aralık döneminde **bütçe gelirleri** 554 milyar 140 milyon TL iken 2017 yılının aynı döneminde %13,8 oranında artarak 630 milyar 349 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılı Ocak-Aralık döneminde **bütçe giderleri** 584 milyar 71 milyon TL olarak gerçekleşmiş iken 2017 yılının aynı döneminde %16 oranında artarak 677 milyar 722 milyon TL olmuştur.

Merkezi yönetim bütçesi **2016 yılı** Ocak-Aralık döneminde 29 milyar 932 milyon TL **açık vermiş iken** 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde 47 milyar 373 milyon TL açık vermiştir.

2016 yılı Ocak-Aralık döneminde 20 milyar 315 milyon TL **faiz dışı fazla verilmiş iken** 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde 9 milyar 339 milyon TL faiz dışı fazla verilmiştir.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde **faiz giderleri** geçen yılın aynı dönemine göre %12,9 oranında artarak 56 milyar 712 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

- **2018 Yılı Verileri**

2017 yılı Ocak-Ağustos döneminde **bütçe gelirleri** 408 milyar 652 milyon TL iken 2018 yılının aynı döneminde yüzde 18,9 oranında artarak 485 milyar 736 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde merkezi yönetim **bütçe giderleri** 536 milyar 498 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Merkezi yönetim bütçesi 2017 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde 25 milyar 184 milyon TL **açık vermiş iken** 2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde 50 milyar 763 milyon TL **açık vermiştir.**

2017 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde 12 milyar 994 milyon TL **faiz dışı fazla verilmiş** iken 2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde 559 milyon TL **faiz dışı açık** verilmiştir.

2017 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde **faiz hariç bütçe giderleri** 395 milyar 658 milyon TL olarak gerçekleşmiş iken 2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde yüzde 22,9 oranında artarak 486 milyar 295 milyon TL olmuştur

2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde **faiz giderleri** geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 31,5 oranında artarak 50 milyar 203 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılı verileri

2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde **merkezi yönetim bütçe giderleri** 536 milyar 498 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Personel giderleri, 2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 22,1 oranında artarak 132 milyar 825 milyon TL olmuştur.

2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde **sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri** ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 23,5 oranında artarak 22 milyar 121 milyon TL olmuştur.

2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde **sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri** için geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,7 oranında artışla 105 milyar 491 milyon TL transfer yapılmıştır.

Aynı dönemde **sosyal güvenlik primi işveren hissesinin 5 puanlık kısmının** Hazine tarafından ödenmesi amacıyla yapılan transfer tutarı ise 13 milyar 487 milyon TL'dir.

Sermaye Giderleri

2014 yılı Ocak -Aralık döneminde 48 milyar 1 milyon TL sermaye gideri yapılmış olup gerçekleşme oranı %130,8 olmuştur. Sermaye giderlerinin toplam bütçe giderleri içerisindeki payı %10,7 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında 2013 yılına göre %9,7 oranında artış olmuştur.

2014 yılında Sermaye giderlerinin GSYİH içerisindeki payı %2,7 olmuştur. 2015 yılında bu oranın %2,1 olması beklenmektedir.

2015 yılı Ocak-Aralık döneminde 56 milyar 875 milyon TL sermaye gideri yapılmış, böylece gerçekleşme oranı %13,8 olmuştur. Ocak-Aralık 2014 yılına göre ise %18 oranında artış olmuş, Gayri Safi Yurt İçi Hasıladaki payı ise %2,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına, Sağlık Bakanlığına, Emniyet Genel Müdürlüğüne, İçişleri Bakanlığı, Başbakanlık ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ilave kaynak sağlanması etkili olmuştur

2016 yılında gider politikalarının öncelikleri arasında Kamu yatırım projelerinin önceliklendirilerek kısa sürede tamamlanacak projelere odaklanılması, mevcut sermaye stokundan daha etkin yararlanmak amacıyla idame-yenileme, bakım-onarım ve rehabilitasyon harcamalarına ağırlık verilmesi yer almıştır. Bu kapsamda 2016 yılı Ocak-Aralık döneminde bütçe başlangıç ödeneği 51 milyar 789 milyon TL olan sermaye gideri 59 milyar 444 milyon TL sermaye gideri olarak gerçekleşmiş, bir önceki yıla göre artış oranı 3,9 olmuştur. Böylece sermaye giderlerinin bütçe harcamalarından aldığı pay 10,18 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı sermaye giderlerinin GSMH içerisindeki payı ise 2,8 olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılı için sermaye giderlerinin bütçe içindeki öngörülen payı 10,3 Gayri Safi Milli Hasıladaki payı ise %2,3'tür.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde 70 milyar 53 milyon TL sermaye gideri yapılmış olup 2016 yılı için aynı dönemde 59 milyar 667 milyon TL harcanmıştır. 2017 yılında başlangıç ödeneği olan 66 milyar 243 milyon TL'nin %106,5 oranı gerçekleşmiştir. Sermaye giderlerinin Ocak-Aralık döneminde bir önceki döneme göre artışı %18,2 olmuştur. Aralık ayındaki değişim ise 2016 Aralık ayına göre %-1,0 oranında azalış olmuştur. Sermaye giderlerinin bütçe içindeki payı 10,4 olmuştur.

2018 yılı verileri

2018 yılı için sermaye giderleri 68.794 olarak planlanırken, GSYİH içindeki payının 2,0 olması öngörülmüştür.

2018 yılı **Ocak-Ağustos** döneminde 47 milyar 521 milyon TL sermaye gideri yapılarak 68 milyar 794 milyon TL olan başlangıç ödeneğinin %69,1'i gerçekleşmiştir. Sermaye gideri 2017 Ocak-Ağustos aylarına göre %42,5 **oranında artmıştır**. Sermaye giderinin **bütçe içerisindeki payı** %8,85 olmuştur.

Yıllar	Başlangıç Ödenek /TL	Gerçekleşmeler/(1000)	Sermaye Giderleri Bütçe Payı %
2005	10.070.000.000	9.805.000.000	**5,4**
2006	12.451.901.000	12.097.000.000	**6,5**
2007	12.103.930.000	13.003.980.000	**6,4**
2008	11.775.030.000	18.516.000.000	**7,7**
2009	14.838.999.000	19.847.283.000	**6,3**
2010	18.924.425.000	25.907.000.000	**8,8**
2011	21.698.000.000	30.697.000.000	**7,1**
2012	**21.698.000.000**	**34.185.000.000**	**9,4**
2013	**33.489.000.000**	**43.609.000.000**	**10,7**
2014	**36.689.000.000**	**48.201.000.000**	**10,7**
2015	**40.995.000.000**	**56.875.000.000**	**11,2**
2016	**51.789.000.000**	**59.444.000.000**	**10,18**
2017	**66.243.000.000**	**70.541.000.000**	**10,40**
2018 Ocak –Ağustos	**68.794.000.000**	**47.521.000.000**	**8,85**
Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığı/ *Program			

- **Sektörler İtibariyle Yatırım Kalemlerinin Dağılımı**

Türkiye'de Kamu Yatırımları (2013-2017)

Ülkemizde kamu yatırımları ekonominin dinamiklerini harekete geçirmek amacıyla gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Son dönemde devam eden büyük kamu yatırım projeleri inşaat sektörünün büyümesine katkı sağlamıştır.

Kamun yatırımlarında ulaşım, enerji ve tarımsal alt yapı sektörleri başta olmak üzere eğitim, sağlık, bilişim, teknoloji yatırımlarına ağırlık verilmiştir.

	2013	2014	2015	2016	2017
Proje Sayısı (Adet)	2 737	2753	2.915	3.008	3.042
Toplam Proje Tutarı (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)	399,5	438,5	477,3	543,3	636,1
Cari Yıl Öncesi Kümülatif Harcama (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)	183,6	182,9	211,2	239,4	251,4
Toplam Program Ödenek (Cari Fiyatlarla, Milyar TL)	45,6	47,5	53,5	64,9	80,4
Yatırım Programına Alınan Çok Yıllık Yeni Proje Sayısı (Adet)	265	237	235	276	222
Toplam Program Ödenek / Toplam Proje Tutarı (Yüzde)	11,4	10,8	11,2	12,0	12,6
Yatırım Stokunun Ortalama Tamamlanma Süresi (Yıl)	3,7	4,4	4,0	3,7	3,8

Kaynak: 2018 Yılı programı

2017 yılı kamu yatırım uygulamalarında, sektörel, bölgesel ve proje bazındaki öncelikler dikkate alınarak ekonomik ve sosyal altyapıyı geliştirecek nitelikteki yatırımlara ağırlık verilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı'nın 2018 Yatırım Programına göre 2017 yılında, mahalli idare yatırımları ve yatırım işçilik giderleri hariç olmak üzere; toplam tutarı 636,1 milyar TL, 2016 yılı sonu kümülatif harcaması 251,4 milyar TL ve 2017 yılı başlangıç ödeneği 80,4 milyar TL olan 3.042 kamu yatırım projesi yürütülmektedir.

2017 yatırım programında yer alan 3.042 projenin 22,6 milyar TL tutarındaki 794 adedi yıl içinde başlanıp bitirilmesi programlanan yıllık projelerden oluşmaktadır. Ayrıca 2017 yılında toplam proje tutarı 17,2 milyar TL, 2017 yılı ödeneği 2,5 milyar TL olan 222 adet yeni çok yıllı proje yatırım programına dâhil edilmiştir.

2017 Yılı Yatırım Programında 3.042 projeye yapılan 80,4 milyar TL tutarındaki tahsis içinde %29,8 oranındaki payla ulaştırma-haberleşme sektörü ilk sırayı almıştır.

Bunu %16,8 oranıyla eğitim, %12,7'yle tarım, %9,2'yle sağlık ve %6,2 payla enerji sektörleri izlemiştir.

2017 yılı kamu yatırım tahsisleri içinde madencilik, imalat, turizm ve konut sektörlerinin toplam payı %5 olurken, diğer kamu hizmetlerinin payı %20,3 olmuştur.

Yıllar	Proje Sayısı	Proje Tutarı	*Ayrılan Ödenek	Tamamlanma Süresi/Yıl
2002	4.414	166.796.827	9.835.000	10,25
2003	3.851	187.110.313	12.464.000	8,56
2004	3.555	196.112.868	11.977.543	9,13
2005	2.627	206.684.319	16.174.256	7,58
2006	2.525	200.391.243	17.521.667	6,52
2007	2.710	209.346.877	17.076.806	6,79
2008	2.759	218.975.635	17 123 197	6,81
2009	2.332	245 765 991	21 534 153	6,26
2010	2.425	273 400 164	27 795 290	5,58
2011	2.534	303 727 276	31 286 345	5,21
2012	2.622	361 955 941	38 168 774	5,21
2013	2.737	399.535.575	45.649.121	4,73
2014	2.753	438 506 462	47 623 961	5,37
2015	2.915	477 295 556	53 528 639	4,97
2016	3.008	543 274 682	64 927 811	4,68
2017	3.042	636.054.557	80.393.089	4,78
2018	3.212	804.649.937	88.053.499	5,64

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Verileri

2018 yılı yatırım programlarında da ulaştırma ağırlıklı paya sahip olmuştur. Tarım, enerji, ulaştırma sektörlerinin ağırlıklı dağılımı aşağıdaki grafikle belirtilmektedir.

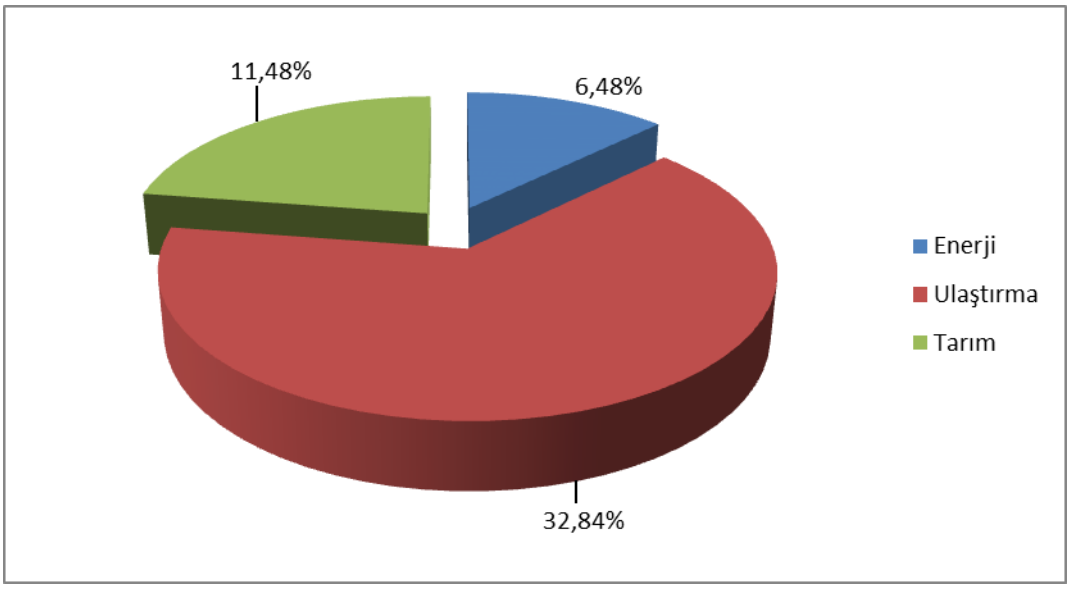

Kamu özel Sektör uygulamaları-KÖİ

Kamu özel sektör ortaklığı projelerinin geleneksel yöntemlere göre daha avantajlı olamaması, kamu bütçesi içerisinde yük oluşturmaması amacıyla Kamu Özel sektör projelerine ağırlık verilmekte olup, son yıllarda bun uygulamaların başarılı örneklerini görmek mümkündür.

1986 yılından başlamak üzere 2017 yılı Eylül ayı itibarıyla 221 KÖİ projesi için uygulama sözleşmesi imzalanmıştır.

83 projeyle ilk sırada yer alan enerji sektörünü,
41 karayolu projesi
22 liman projesi
18 havaalanı projesi
21 sağlık projesi
17 yat limanı projesi
15 Gümrük tesisi

KÖİ uygulaması ile gerçekleşmiştir.

Mevcut durumda 187 proje işletmeye alınmış olup, 34 projenin yürütülmesine devam edilmektedir.

İşletme Hakkı Devri- İHD modeli ile yürütülenler hariç olmak üzere, uygulama sözleşmesi imzalanan projelerin toplam yatırım büyüklüğü 2017 yılı fiyatlarıyla 60 milyar dolara ulaşmaktadır.

KÖİ projelerinin, uzun yıllara yayılan yüksek tutarlarda mali yük oluşturma potansiyeli dikkate alınarak proje süreçlerinin stratejik bir yaklaşımla ele alınması kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

- **Tarım Sektörü Yatırımları**

Ülkemizde tarım sektörü ekonomide ağırlıklı bir konuma sahip olup, milli gelirimize önemli katkı sağlamaktadır. Mevsimsel etkilere bağlı olarak sektörün üretime katkısı değişebilmektedir. 2014 yılında doğal afetlere bağlı olarak yaşanan %2,1'lik küçülmenin ardından Tarımsal GSYH 2015 yılında 147,2 Milyar TL olarak gerçekleşmiş ve 9,4 başta buğday ve arpada olmak üzere olumsuz hava koşullarına bağlı rekolte kayıpları, ihracatta daralma ve baz etkisiyle 2016 yılında yüzde 2,6 küçülmüştür.

2017 yılı ilk verilerine göre tarımsal üretimde toparlanma görülmekte olup sektörün yıl sonunda büyüme oranının yüzde 4,6 olacağı tahmin edilmektedir. Tarımın GSYH içindeki ağırlığı 2016 yılında yüzde 6,2 seviyesine gerilemiş olup bu oranın 2017 yılında bir miktar daha düşerek yüzde 6,1 olması beklenmektedir.

İnşaat sektörü tarımsal alt yapı yatırımları ile sektöre önemli katkı sağlamaktadır. İnşa edilen sulama kanalları, barajlar zirai üretimin canlanmasında etkendir. Son dönemde çok sayıda gölet yapımına ağırlık verilmiştir.

Sulama sektöründe ortalama tamamlanma süresinde iyileşme sağlanmıştır. 2018 yılı kısıtlı bütçe imkânları göz önüne alındığında, tamamlama süresindeki iyileşmenin korunmasını teminen, inşaatı devam eden projelerde işlerin ilerleme yüzdeleri doğrultusunda ödeneklerin dağıtılması öncelik arz etmektedir. Söz konusu önceliklendirmenin, projelerin hızla ekonomik faydaya dönüşmesinin sağlanmasının yanı sıra, 2017 yılıyla kıyaslandığında 2018 yılı sulama hedeflerine ulaşılmasına da katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

2003-2016 yılları arasında DSİ tarafından toplam 113 milyar TL'lik yatırım yapılmıştır. Gerçekleştirilen projeler ile Ekilebilir 280 milyon dekar zirai arazimizin; %30'u olan 85 milyon dekarı sulanabilir durumdadır. DSİ'nin 2016 yılı başı itibarıyla Yatırım Programında toplam proje tutarı 93 milyar TL olan küçük su işleri hariç 173 adet toplam projesi bulunmakta olup sene başı ödenek seviyesiyle toplam proje stokunun ortalama tamamlanma süresi 9,6 yıldır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından 2016 yılı sonu itibarıyla 2.613 sulama tesisi inşa edilerek sulamaya açılan toplam sulama alanı net 3.080.402 hektara ulaşmıştır. Söz konusu alanın 54.165 hektarı 2016 yılı içerisinde sulamaya açılmıştır.

DSİ tarafından geliştirilen ve çeşitli kuruluşlar tarafından işletilmekte olan bu sulamalarda yüzde 37 klasik sistem, yüzde 41 kanaletli sulama sistemi ve yüzde 22 borulu sistem kullanılmaktadır.

2017 Yılı Yatırım Programında DSİ'nin, toplam tutarı 106,9 milyar TL olan ve 2016 yılı sonuna kadar toplam 41,4 milyar TL harcanan 179 projesi yer almıştır. Bu projelerin sene başı ödenek miktarları dikkate alındığında ortalama tamamlanma süresi 9,1 yıl olarak gerçekleşmektedir.

Toplam olarak, 2016 yılında yaklaşık 201 bin hektar alanda sulama, 26 bin hektar alanda taşkın koruma yatırımlarının tamamlanması veya hızlandırılması planlanmıştır.

DAP, DOKAP ve KOP Bölge Kalkınma İdareleri tarafından kendi bölgelerinde, cazibeli kapalı (borulu) sisteme dayalı projeler öncelikli olmak üzere mahalli idarelerin küçük ölçekli tarımsal sulama yatırımlarına kaynak temin edilerek kırsal kalkınmaya destek verilmektedir.

2002-2018 Yılı İtibari İle Tarım Sektörü Yatırımlarına Ayrılan Pay

Yıllar	Proje Sayısı	Ayrılan Ödenek /100 TL	Toplam Yatırımlardan Ayrılan Pay	Tamamlanma Süresi/yıl
2002	402	800.000	8,37	27,1
2003	364	1.100.000	9,15	21,8
2004	350	1,167.450	9,75	23,72
2005	343	1.355.271	8,38	22,02
2006	292	1.225.525	7,63	15,26
2007	293	1.508.710	8,83	17,40
2008	289	1.468.741	8,57	20,7
2009	282	2.771.148	12,8	12,3
2010	277	3.666.606	13,1	12,1
2011	298	4 548 530	15,1	10,7
2012	290	5.528.521	14,49	8,57
2013	290	5.724.368	12,50	8,72
2014	292	9.300.671	13,23	8,66
2015	306	6.895.683	12,80	8,90
2016	307	7.900.176	12,1	7,93
2017	310	10.180.467	12,6	7,22
2018	331	10.109.912	11,48	9,04

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Yıllık Yatırım Programları Raporu

- **Enerji Sektörü Yatırımları**

Türkiye gibi, tüm dünyada nüfus giderek artmakta, değişen ve gelişen dünyada enerji talebi de o ölçüde artmaktadır.

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yılında elektrik enerjisi ihtiyacımızın bugünkü düzeyin iki katına ulaşarak yaklaşık 440 milyar kWh'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

Bu nedenle Türkiye'nin dünya ile rekabet edilebilirliğini korumak amacıyla enerji yatırımlarına ağırlık verilmektedir.

Türkiye'nin enerji ihtiyacındaki yıllık artış ise %6 ile %10 arasındadır. Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde geçtiğimiz 10 yıllık dönemde enerji talep artısının en hızlı gerçekleştiği ülke durumundadır.

Ülkemizde tüketilen; petrolün %92'si, doğal gazın ise %98'i ithal edilmektedir. Elektrik üretiminde kullanılan ithal fosil kaynakların ekonomiye etkisi yıllık 10 milyar dolar mertebesindedir.

Ülkemiz, hızlı bir sosyal ve ekonomik gelişim göstermektedir. Türkiye ekonomisi geliştikçe enerji sektörü de aynı ölçüde büyümeye devam etmektedir. Ekonomisi büyüdükçe enerji talebi de aynı ölçüde artmaktadır. Yıllık elektrik enerjisi talep artışı 2000 yılından itibaren %5 olarak

gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle enerji talebi artışının güvenli olarak karşılanması enerji politikalarının önceliği olmuştur.

Yıllar itibari ile elektrik tüketimlerindeki artış

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tüketim (TWh)	114	119	128	127	133	141	150	161	175	190	198	194	210	230	242	246	256	264,1	277,2
Artış (%)	8,1	3,9	8,3	-1,1	4,5	6,5	6,3	7,2	8,6	8,8	4,3	-2	8,4	9,4	5,0	1,6	4,0	2,7	4,3

KAYNAK: TEİAŞ

Enerji piyasasındaki gelişmeler[1]

Ülkemiz, dünyada 2002 yılından bu yana elektrik ve doğalgazda Çin'den sonra en fazla talep artış hızına sahip ikinci büyük ekonomi olmuştur.

Türkiye'nin enerji talebi, büyüyen ekonomisine paralel olarak hızla artmaktadır. Yıllık elektrik enerjisi talep artışı 2000 yılından günümüze kadar ortalama yüzde 5,3 olarak gerçekleşmiştir. Artan talep büyük ölçüde ithalatla karşılanmaktadır.

Ülkemizde, ekonomik büyümenin sonucu olarak yıllık elektrik enerjisi tüketim artışı 2002 yıllından bugüne kadar ortalama %5,5 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Elektrik enerjisi talebinde 2016 yılında %5,1 artış yaşanmıştır. 2002 yılında 132,6 milyar kWh olan elektrik tüketimimiz iki kattan fazla artarak 2016 yılı sonunda 279,3 milyar kWh'e ulaşmıştır.

Ülkemizde, ekonomik büyümenin sonucu olarak yıllık elektrik enerjisi tüketim artışı uzun yıllardan beri ortalama yüzde 5,5 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Elektrik enerjisi talebinde **2014 yılında yüzde 4,4; 2015 yılında ise yüzde 2,7 artış olmuştur.**

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılan talep projeksiyonlarına göre elektrik enerjisi talebi önümüzdeki dönemde de artacak olup baz senaryoya göre, 2023 yılına kadar her yıl yüzde 5 civarında artış ile elektrik talebinin yaklaşık 400 milyar kWh seviyelerine ulaşması beklenmektedir. 2030 yılında ise elektrik talebinin 500 milyar kWh'i aşacağı öngörülmektedir.
Son yıllarda, belirli bir anda talep edilen en yüksek elektrik enerjisi talebi (puant talep);

- 2011 yılında 36.122 MW,
- 2012 yılında 39.045 MW
- 2013 yılında 38.274 MW
- 2014 yılında 41.003 MW
- 2015 yılında 43.289 MW
- 2016 yılında 44.734 MW

[1]Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Faaliyet Raporu'ndan derlenmiştir.

- 2017 yılı Temmuz ayında 47.660 MW

olarak gerçekleşmiştir.

Birincil Enerji Arzı

Ülkemiz birincil enerji arzı 2015 yılında 129,3 milyon TEP olarak gerçekleşmiştir. Birincil enerji talebi içerisinde doğal gazın payı yüzde 31, kömürün payı yüzde 27, petrolün payı yüzde 30 hidrolik enerjinin payı yüzde 4,5, hidrolik dışı yenilenebilir enerji kaynaklarının payı yüzde 7,5. Birincil enerji arzımızın sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; yüzde 24,7'si sanayi, yüzde 25,1'i konut ve hizmet sektörü, yüzde 19,1'i ulaştırma ve yüzde 23,4'ü çevrim sektöründe kullanılmıştır.

Kurulu Güç

2002 yılında 31.846 MW olan **elektrik enerjisi kurulu gücümüz**, 2017 yılı sonu itibariyle 85.200 MW'a yükselmiştir

2018 Yılı ilk Yarısı Sonu İtibarı ile Kurulu Gücün Birincil Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

KURULU GÜÇ	ORAN
Hidro Elektrik Santraller	% 32,0
Doğal Gaz	%26,4
Kömür	%21,4
Rüzgar	%7,7
Jeotermal	%1,3
Güneş	%5,4
Diğer	%5,8

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

2018 yılı ilk yarısı itibarıyla Türkiye'nin kurulu gücü içerisinde kamu %22,8, özel sektör ise %77,2'lik paya sahiptir.

Ayrıca Ülkemizde elektrik enerjisi üretim santrali sayısı, 2018 yılı ilk yarısı itibarıyla 6.886'ya (Lisanssız santraller dahil) yükselmiştir. Mevcut santrallerin 636 adedi hidroelektrik, 41 adedi kömür, 232 adedi rüzgâr, 40 adedi jeotermal, 303 adedi doğal gaz, 5.422 adedi güneş, 212 adedi ise diğer kaynaklı santrallerdir.

2002'de 44.544 km olan **elektrik enerjisi iletim hattı uzunluğu** 61.000 km seviyesine çıkarılmıştır. Elektrik enerjisi dağıtım hattı ise 2002 yılında 812.399 km iken 2017 üçüncü çeyrek 1.360.000 km'yi aşmıştır.

Elektrik enerjisi üretimi

2002 yılında 129,4 milyar kWh olan elektrik üretimi, 2016 yılı sonu itibariyle 274,4 milyar kWh olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılı üçüncü çeyrek sonu itibariyle elektrik üretimi 219,6 milyar kWh olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde 2002 yılında 298 olan elektrik enerjisi üretim santrali sayısı, **2017 yılı üçüncü çeyrek sonu** itibarıyla 3.447'ye yükselmiştir.

Mevcut santrallerin 609 adedi hidrolik, 40 adedi kömür, 154 adedi rüzgâr, 36 adedi jeotermal, 245 adedi doğal gaz, 12 adedi fuel-oil, motorin, nafta, 86 adedi yenilenebilir ve atık, 22 adedi çok yakıtlı (katı ve sıvı), 47 adedi çok yakıtlı (sıvı ve doğal gaz) ve 2 adedi güneş santrali olmak üzere toplamda 1.253 adet lisanslı santral bulunmaktadır. Ayrıca, 2.104 adedi güneş, 33 adedi rüzgâr, 7 adedi hidrolik ve 50 adedi termik santral olmak üzere toplam 2.194 adet lisanssız santral faaliyet göstermektedir.

2017 Yılı Eylül Ayı Sonu İtibarı ile Elektrik Enerjisi Üretiminin Birincil Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

Kaynak	ORAN
Doğal Gaz	% 32,5
Kömür	%33,6
Hidrolik	%24,5
Rüzgar	%5,7
Jeotermal	%1,8
Güneş	%0,4
Diğer	%1,5

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2018 Bütçe Sunuş Raporu

2018 Yılı yatırım programına göre Ülkemizde 2016 yılında toplam elektrik üretimi içindeki payı yüzde 33,1 olan yenilenebilir enerji kaynaklarından 90,8 milyar kWh elektrik üretimi gerçekleşmiştir. 2017 yılında bu payın yüzde 32,6 ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin 95,7 milyar kWh olması beklenmektedir.

2016 yılı sonu itibarıyla 78.497 MW olan elektrik santralleri toplam kurulu gücünün ağırlıklı olarak hidrolik, rüzgar ve güneş santrallerinin eklenmesiyle 2017 yılı sonunda yüzde 3,6 artarak 81.354 MW'a ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Yerli ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları

Ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanması ve dışa bağımlı olmaktan kurtulması adına yapılması gereken en önemli şey; milli bir servet olan, temiz, ucuz ve yenilenebilir enerji potansiyelimizin değerlendirilmesidir. Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığı verilerine göre ülkemiz hidrolik, rüzgar, güneş, jeotermal başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynakları açısından zengin bir ülkedir. Bununla birlikte yerli kömür kaynakları açısından da zengin bir ülkededir.

2002 yılında 12.305 MW olan yenilenebilir enerji kaynakları kurulu gücümüz 2017 Yılı üçüncü çeyrek sonu itibariyle yaklaşık %198 artış ile 36.702 MW'a ulaşmıştır.

2002 yılında yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimimiz 34 milyar kWh iken, 2016 yılında %168 artışla 91 milyar kWh'a çıkmıştır. 2017 yılı üçüncü çeyrek sonu itibariyle 69,4 milyar kWh yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretilmiştir.

2016 yılında devreye giren 6.506 MW kurulu gücün %46'sı 2017 yılının ilk dokuz ayında ise gerçekleşen santral yatırımlarının %59'u yenilenebilir kaynaklara dayalıdır. Bu durum yenilenebilir enerji uygulamalarımızın olumlu sonuçlarının en güzel göstergelerinden biridir.

Hidrolik Enerji

Ülkemiz Rusya'dan sonra en büyük ikinci hidroelektrik potansiyeline sahip olan ülkedir. Fakat geçmişte uygulanan yanlış politikalar neticesinde enerjide dışa bağımlı hale gelinmiştir. Yenilenebilir enerji kaynakları içerisinde en önemli enerji kaynağı suyu enerjiye dönüştüren hidroelektrik enerjidir. Türkiye'de teorik hidroelektrik potansiyel 433 milyar kiloWatt.saat, teknik olarak değerlendirilebilir potansiyel 216 milyar kiloWatt.saat olup, teknik ve ekonomik olarak değerlendirilebilir potansiyel ise 180 milyar kiloWatt.saat olarak hesaplanmıştır.

2002 yılında 12.241 MW olan hidrolik kurulu gücümüz %121 artışla 2018 yılı Haziran ayı itibariyle toplam, işletmede bulunan 27.912 MW'lık kurulu güce sahip 636 adet HES Türkiye toplam kurulu gücünün %32'sine karşılık gelmektedir.

Hidroelektrik santrallerimizin;
92,5 milyar kWh/yıl işletmede
17,3 milyar kWh/yıl inşaatı devam eden
70,2 milyar kWh/yıl işlemleri devam eden
Santrallerdir.

Rüzgâr Enerjisi

2002 yılında neredeyse yok sayılacak düzeyde (18,9 MW) olan rüzgâr enerjisi kurulu gücü, 2018 Haziran ayı sonu itibariyle işletmede olan rüzgâr enerji santrallerinin toplam kurulu gücü ise 6.671 MW olarak belirlenmiştir.

2023 yılı hedefleri ise rüzgâr enerjisi kurulu gücünün 20.000 MW'a çıkarılması yönündedir. Böylesine çevreci ve tamamen yerli kaynaktan oluşan bir enerji kaynağı varken rüzgârın boşa esmesi ülkemiz çıkarlarına aykırıdır.

Güneş Enerjisi

Yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji arzı içindeki payının artırılması çalışmaları kapsamında güneş enerjisinden de azami seviyede yararlanılması planlanmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre, Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlasına (GEPA) göre, yıllık toplam güneşlenme süresi 2.741 saat (günlük ortalama 7,5 saat), yıllık toplam gelen güneş enerjisi 1.527 kWh/m².yıl (günlük ortalama 4,18 kWh/m².gün) olduğu tespit edilmiştir.

Ülkemizde 2017 yılı sonu itibari ile toplam kurulu güneş kolektör alanı yaklaşık 20.000.000 m²'ye ulaştığı ve 823.000 TEP (Ton Eşdeğer Petrol) ısı enerjisi ürettiği belirlenmiştir.
2018 Haziran ayı sonu itibarıyla ülkemizde lisanssız 4.703 MW, lisanslı 23 MW olmak üzere toplam PV güneş enerjisi santrali kurulu gücü 4.726 MW'tır.

Jeotermal Enerji

Ülkemiz jeotermal potansiyeli oldukça yüksektir. Dünyada jeotermal enerji kurulu gücü 2017 yılı sonu verilerine göre 14,1 GWe düzeyindedir. Jeotermal enerjiden elektrik üretiminde ilk beş ülke; ABD, Filipinler, Endonezya, Türkiye ve Yeni Zelanda şeklindedir.

2008 yılında, mevzuat altyapısının geliştirilmesi ve özel sektörün de jeotermal arama, geliştirme ve yatırım çalışmalarında devreye girmesiyle, ülkemiz toplam jeotermal ısı kapasitesi (görünür ısı miktarı) 35.500 MWt'e ulaşmıştır

Yerli enerji kaynağı, yerli kömür

Yerli kömür de tıpkı yenilenebilir enerji gibi önemlidir. Yerli kömür petrol gibi, doğal gaz gibi, ithal kömür gibi dışa bağımlı değildir. Yüksek fiyatlı yabancı enerji girdilerine alternatif sağlamaktadır. Tamamen Türk yatırımcı, Türk mühendis, Türk işçi kaynağı kullanılmaktadır.

2016 yılı sonu itibariyle 136,2 Milyon Ton Eşdeğer Petrol (MTEP) olan ülkemizin toplam birincil enerji tüketiminde kömürün payı %28'dir. Ülkemizin 2018 ilk yarısı itibariyle kömüre dayalı santral kurulu gücü 18.666 MW olup toplam kurulu gücün %21,4'üne karşılık gelmektedir. Yerli kömüre dayalı kurulu güç 10.570 MW (%12,1) ve ithal kömüre dayalı kurulu güç ise 8.794 MW (%10,1) şeklindedir.

2005 yılından itibaren enerji üretiminde yerli kaynaklara önem verilmesi ve dışa bağımlılığın azaltılması hedefleri çerçevesinde sanayileşme ve nüfus artışına paralel olarak artan enerji talebinin karşılanması amacıyla; yeni kömür sahalarının bulunması ve bilinen sahaların geliştirilmesi çalışmalarına hız verilmiştir. Kömür aramaların sonucunda 8,3 milyar ton olan mevcut rezerve ilave olarak; 2014 yılı sonu itibarı ile 9 milyar ton yeni linyit rezervi tespit edilmiştir.

2018 yılı ilk yarısında kömüre dayalı santrallerden toplam 53,9 TWh elektrik üretilmiş olup toplam elektrik üretimi içerisindeki payı %33,0 düzeyindedir.

Gelişmemizi tamamlayana kadar yerli kömürden enerji üretmeye devam etmeliyiz.

Enerji Piyasasında Serbestleşme

Ülkemiz enerji sektörünün 2023 yılına kadarki toplam yatırım ihtiyacının 122 milyar doları aşacağı tahmin edilmektedir.

Bu çerçevede, ihtiyaç duyulan yatırımların mümkün olduğu kadar özel sektör tarafından yapılmasını sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi yönünde gerekli çalışmalar yürütülmektedir. Elektrik enerjisi sektöründeki yüksek oranlı talep artışını karşılamada en önemli stratejilerden biri rekabete dayalı yatırım ortamının geliştirilmesidir.

Ülkemiz elektrik sektörünün serbestleşmesi sürecinde, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile daha etkin, şeffaf ve güvenilir bir enerji piyasanın kurulması, geliştirilmesi ve işletilmesi ön görülmüştür.

Yapılan çalışmalarla elektrik enerjisi kurulu gücünde özel sektörün payı 2002'de %33,9 iken, bugün %75,4 düzeyine, elektrik enerjisi üretiminde ise 2002'de %40,2 iken, bugün %83,3 düzeyine ulaşmıştır.

DAĞAL GAZ

Doğal gazın ülke genelinde yaygınlaştırılması hedefi doğrultusunda diğer il ve ilçelerimize doğal gaz ulaştırılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar devam etmektedir. Doğal gaz rezervlerinin 76 trilyon metreküptür.

2016 yılı sonu itibarı ile kalan üretilebilir doğal gaz rezervimiz 18,8 milyar m^3'tür. Elektrik enerjisi üretiminde doğal gaza dayalı kurulu gücümüz 2017 yılı Temmuz ayı sonu itibarıyla 26.074 MW olup bu değer toplam kurulu gücümüzün %32,37'sini karşılamaktadır.

Doğal gazın kullanılmaya başlandığı 1987 yılında 500 milyon Sm3 olan yıllık doğal gaz tüketimimiz, 2016 yılında 46,4 milyar Sm3 ve 2017 yılı ilk 8 ayında ise 31,7 milyar Sm3 olarak gerçekleşmiştir.

Öte yandan 2002 yılında 4.510 km inşa edilmiş olan doğal gaz iletim hattı uzunluğu, 2017 Ağustos ayı sonu itibari ile 13.622 km olmuştur. Doğal gaz dağıtım hattı uzunluğu ise 120.330 km'ye ulaşmıştır.

2002-2018 Yılı İtibari İle Enerji Sektörü Yatırımlarına Ayrılan Pay

Yıl	Proje Sayısı	Ayrılan Ödenek/1000 TL	Toplam Yatırımlardan Ayrılan Pay	Tamamlanma Süresi/Yıl
2002	108	2.060.000	20,9	11,9
2003	97	2.655.750	21,1	10,2
2004	91	2.032.475	16,90	11,9
2005	97	2.725.552	16,80	8,9
2006	104	2.489.125	14,20	8,1
2007	95	2.545.885	14,90	8,8
2008	101	2.408.570	14,00	8,8
2009	116	2.815.149	13,00	7,9
2010	127	3.376.100	12,10	6,8
2011	152	3.133.027	10,01	5,3
2012	168	3.732.935	09,78	4,9
2013	199	4.921.000	9,40	3,9
2014	188	3.425.460	7,20	5,0
2015	170	3.920.560	7,32	4,0
2016	146	4.871.028	7,50	3,4
2017	145	4.962.361	6,17	3,4
2018	155	5.706.217	6,48	3,8

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Yıllık Yatırım Programları Raporu

- **Ulaştırma Sektörü Yatırımları**

Türkiye'nin kalkınma hamlesinde ulaştırma sektörünün payı büyüktür. Türkiye sahip olduğu kıtalar arası geçiş noktasındaki konumuyla lojistikte bölgesel bir üs olma potansiyeline sahiptir. Sektörün dengeli geliştirilmesi adına ulaştırmanın tüm kollarında büyük ölçekli yatırımlar hayata geçirilmiştir.

Türkiye'nin ulaştırma sektöründeki konumu güçlendikçe dünya ekonomisinin ve enerji kaynaklarının adeta kalbi olan Ortadoğu, Orta Asya ve Uzak Doğu'ya önemli bir ulaşım alternatifi sunmaya hazırlanmaktadır. Ulaştırma sektörüne yapılan yatırımlar ile Türkiye'miz Küresel Lojistik Merkezi haline gelmektedir.

Cumhuriyetimizin 100. yılı olan 2023 yılı hedeflerinin ortaya konduğu Ulaştırma Şurası'nda belirlenen en önemli hedeflerden biri, ulaştırma sisteminin bütünlüğünü sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu nedenle ulaştırmada ana hedef ulaştırmanın tüm kollarında dengeli bir dağılımı sağlamak olmuştur.

Bu hedefler doğrultusunda ulaştırma sektörü yatırımları kamu kaynaklarından yüksek pay alan sektörler arasınadır. 2003-2017 yılları arasında KÖİ projeleri de dahil 362 milyar TL yatırım yapılmıştır. Karasal yük taşımacılığı talebinin ülkemizin %95'i olan karayolu payının 2014 verilerine göre %81 olan AB ortalamasına kıyasla yüksektir. Ancak on dönemde yapılan yatırımlar sayesinde ulaştırmada dengeli bir dağılım olması adına önemli yatırımlar gerçekleştirilmektedir.

2018 yılı ulaştırma yatırımların dağılımı şöyledir;

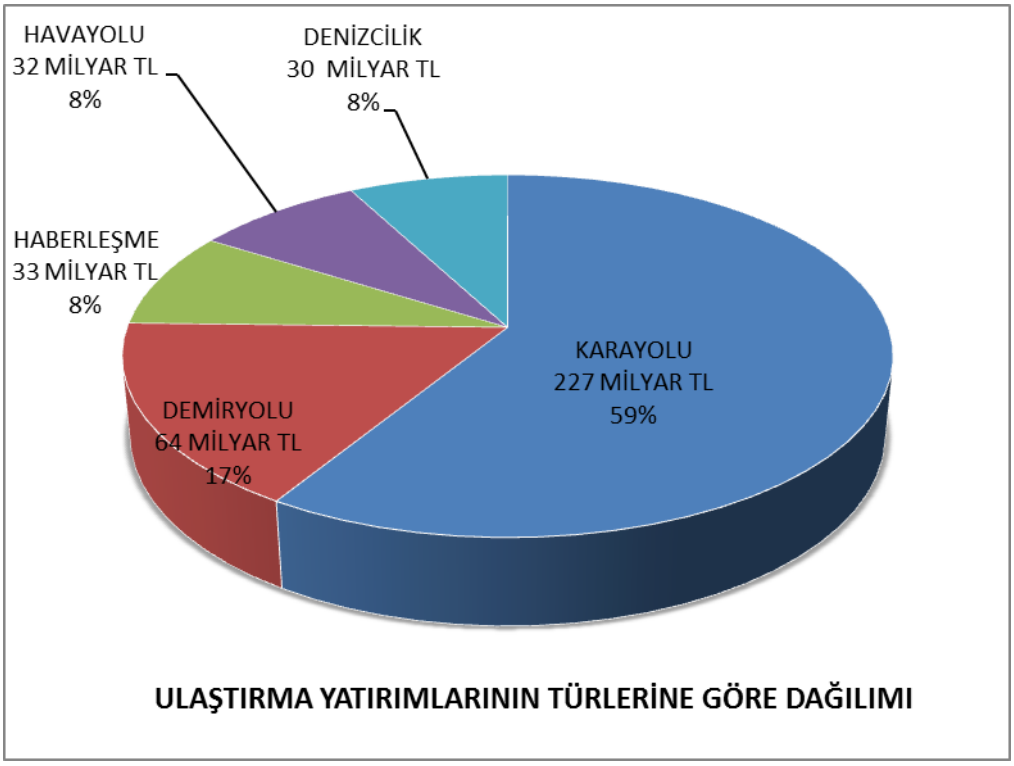

Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı 2018 Bütçe Sunuş Raporu

Karayolu Ulaşımı

Ulaştırma sektöründe gerçekleştirilen yatırımların %63'ünü karayolu ulaştırması oluşturmaktadır. Karayolları Genel Müdürlüğü, 2017 yılı başı itibari ile son beş yılda karayolu yatırım çalışmaları için, 2017 yılı fiyatlarıyla yıllık ortalama 20 milyar 175 milyon TL harcama yapmıştır.

Karayolları sektörünün gelişimi Türkiye ekonomisinin gelişiminde büyük rol oynamaktadır. Bu amaçla, köy yollarından kent içi ulaşıma, çevre yollarından, bölünmüş yollara ulusal yol ağımız yenilenmektedir. Son dönemde tamamlanan yatırımlar ile Türkiye ulaştırmada bir lojistik üs konumunda olmuştur. Yapılan yatırımlar ile karayollarında güvenlik ve konfor sağlanmış, ulaşım mesafeleri kısalarak zaman ve yakıt tasarrufu sağlanmıştır. Yine önemli bir unsur olan çevreye zararlı gazların salınımı da azalmaktadır.

Karayolları Genel Müdürlüğü, 1 Haziran 2018 itibarıyla 2.657 km'si otoyol olmak üzere 67.839 km uzunluğunda yol ağına sahiptir. Devam eden bölünmüş yol çalışmaları sonucunda, Haziran 2018 itibarıyla bölünmüş yol uzunluğu 26.066 km'ye ulaşmıştır.

01 Ocak 2018 itibariyle Karayollarında satıh cinsine göre yol ağı uzunlukları

Yol sınıfı	Asfalt Beton	Sathi Kaplama	Parke	Stabilize	Toprak	Geçit Vermez	Toplam Uzunluk
Otoyollar	2.157	-	-	-	-	-	2.157
Devlet Yolları	16.991	13.691	66	36	0	282	31.066
İl yolları	3.802	26.492	248	632	520	2.202	33.896
Toplam	22.950	40.183	314	668	520	2.484	67.119

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü

Karayolu Ulaştırmasında Hedef

Bölünmüş yol ağı için 2019 yılı hedefi 31,000 km, 2023 hedefi 37.000 km'dir.

2023 yılına kadar YİD modeliyle 5.748 km otoyol yapımı hedeflenmekte olup, 2023 yılında Türkiye'nin otoyol ağ uzunluğu 8.026 km'ye, bölünmüş yol uzunluğu ise 36.500 km'ye erişecektir. Ayrıca, toplam yol ağımız, tamamı BSK Kaplamalı olmak üzere 70.000 km'ye ulaşacaktır.

Avrupa'yı, Kafkaslara, Ortadoğu'ya ve Orta Asya'ya bağlayan, köprü konumundaki Türkiye'nin, batıdan doğuya kesintisiz ulaşım imkânını sağlayacak otoyol ağı 2023 yılına kadar planlanmış olup Yap-İşlet-Devret modeliyle 5.550 km uzunluğundaki 15 adet projenin yapımı gerçekleştirilecektir.

Havayolu Ulaşımı

Havacılık sektöründe de Bölgesel Havacılık Politikası ile havacılığımızın özel sektör işletmelerine açılmasıyla birlikte oluşan rekabet ortamı sayesinde bugün Türkiye bölgesinin en önemli havayolu merkezlerinden biri haline gelmiştir. İç hatlarda Avrupa'nın en hızlı büyüyen ülkesi konumundadır. Son 12 yılda havacılık dünyada yılda ortalama % 5 büyürken, Türkiye'de ise % 14,5 seviyesinde büyümüştür.

Türkiye havayolu yolcu sayısında 2014 yılında Dünya'da 9. Avrupa'da 3. sıradır. İç hatlarda ise Avrupa'nın en hızlı büyüyen ülkesi konumundayız.

Dış hatlarda ise 2003 yılında 2 havayolu işletmesi ile 50 ülkede 60 noktaya sefer düzenlenirken, şu anda 6 havayolu işletmesi (tarifeli yolcu seferleri) ile 119 ülkede 307 noktaya ulaşılmıştır.

Havalimanı projelerinde kamu özel sektör iş birliği ile çok sayıda proje gerçekleştirilmiştir. İstanbul/Atatürk, Antalya, Ankara/Esenboğa, Muğla/Dalaman, İzmir/Adnan Menderes, Muğla/Milas-Bodrum ve Zafer Havalimanları, Yap-İşlet-Devret modeli ile kamı kaynağı kullanmadan gerçekleştirilmiş önemli terminal ve havalimanlarımızdandır.

2015 yılında havalimanı ve hava meydanlarında gerçekleşen yolcu trafiği, bir önceki yıla göre dış hatlarda %4,6 artarak 84 milyon, iç hatlarda %13,6 artarak 97 milyon ve toplamda ise yüzde 9,3 artarak 181 milyon yolcu olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında toplam yolcu trafiği yaklaşık 183 milyon olarak gerçekleşmiştir.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2017 yılında Türkiye genelinde 55 havalimanına gelen-giden yolcu trafiği 109.695.756, iç hat ve 83.385.992 dış hat olmak üzere toplam 193.081.748 olarak gerçekleşti, 2016 yılına göre (direkt transit hariç) toplam yolcu trafiğinde %11 oranında artış olmuştur.

Havalimanları Yolcu Trafiği

Yıllar	İç Hat	Dış Hat	TOPLAM	Artış (%)		
				İç Hat	Dış Hat	Toplam
2017 Gerçekleşen	109,599,161	83,432,585	**193,031,746**	7	17	11
2018 Tahmin	116,905,586	88,191,934	**205,097,520**	7	6	6

Kaynak: Devlet Hava meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü

Denizcilik

Türkiye'nin bölgesinde lojistik merkezi olma hedefi doğrultusunda yeni limanların inşası, mevcutların geliştirilmesi ve lojistik merkezler ile bağlantılarının arttırılması, yeni Ro-Ro hatlarının geliştirilmesi ve lojistik merkezler/Organize Sanayi Bölgeleri ile bağlantılarının arttırılması, yeni Ro-Ro hatlarının geliştirilmesi, kabotajda konteynır taşımacılığının geliştirilmesi gibi çok sayıda hedef ve projeler hayata geçirilmiştir.

2010 yılından bugüne kadar 16 yeni hat açılmış olup toplam Ro-Ro hattı sayımız 21'dir.Uluslararası düzenli Ro-Ro hatlarında taşınan araç sayısında 2003 yılına göre 2015 yılında %113 artış gerçekleşmiştir.

Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü verilerine göre ülkemizde 2016 yılı sonu itibarıyla 8,76 milyon TEU konteyner ve 335 milyon ton konteyner harici yük elleçlemesi yapılmıştır. 2017 yılında toplam konteyner elleçleme miktarının yaklaşık yüzde 6,26 artışla 9,3 milyon TEU, konteyner dışı yük elleçleme miktarının ise yaklaşık yüzde 6,12 artışla 355,7 milyon ton olması beklenmektedir

Ülkemiz limanlarında elleçlenen konteyner miktarı 2000-2016 yılları arasında küresel krizlere rağmen yıllık ortalama yüzde 13,6 oranında artış göstermiştir. Aynı dönem için konteyner ticaretinin GSYH büyüme esnekliği yaklaşık 2,8 olarak hesaplanmaktadır.

Türkiye'nin 2023 için ekonomik büyüme ve dış ticaret hedefleri dikkate alındığında mevcut konteyner limanı kapasitesinin yaklaşık 2 katına çıkması gerektiği öngörülmektedir.

Gösterge	2003	2016
Uluslararası Liman	152	172
Tersane	37	79
Balıkçı Barınağı	293	384
Türk Sahipli Filo ve Dünya Sıralamasındaki Yerimiz	8,7 milyon DWT 18. sıra	29,2 milyon DWT 14. sıra
Yük Elleçlemesi	190 milyon ton/ yıl	416 milyon ton/ yıl
Denizde Yat Bağlama Kapasitesi	8.500	18.545

Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı

Demiryolları Ulaşımı

Türkiye, yüksek hızlı tren atağı sayesinde dünyada 8'inci, Avrupa'da 6'ıncı Yüksek Hızlı Tren işletmecisi ülke unvanına kavuşmuştur.

Kalkınma Bakanlığı raporunda belirtildiği üzere Türkiye'de hem demiryolu yoğunluğu hem mevcut demiryolları üzerindeki trafik yoğunluğu yetersizdir. Ayrıca, Türkiye'de yüzde 30 olan elektrikli hat oranı, yüzde 51 olan AB-28 ortalamasının oldukça altındadır.

	2003 km	**2016 km**	**Fark %**
Toplam Demiryolu Ağı	10.959	12.532	14,4
Yüksek Hızlı Hat Uzunluğu	0	1.213	∞
Konvansiyonel Hat Uzunluğu	10.959	11.319	3,3
Sinyalli Hat Uzunluğu	2.505	5.008	99,9
Elektrikli Hat Uzunluğu	2.082	3983	89,1

Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı

Demiryollarında başlatılan yeni yol yapımından araçların yenilenmesine, kent içi ulaşımdan modernizasyon projelerine kadar eş zamanlı çalışmalarla hiçbir alan ihmal edilmeden bütünlüklü ve diğer ulaşım modlarıyla entegre bir demiryolu kalkınma hamlesi başlatılmıştır.

Demiryoluna verilen önem, belirlenen hedeflere ulaşmak için yatırım planlamasında kendisini göstermiştir. 2003 yılından bugüne kadar demiryolu sektöründe 60,2 Milyar TL harcama yapılmıştır.

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı 2016 yılı sonu itibarıyla 1.213 km'si hızlı tren hattı, 8.947 km'si konvansiyonel ana hat, 2.372 km'si tali hat ve istasyon yolları olmak üzere toplam 12.532 km'dir. Toplam ağın yüzde 43,5'i sinyalli, yüzde 34,7'si ise elektriklidir. Buna göre Türkiye'deki elektrikli hat oranı, yüzde 52 olan AB-28 ortalamasının altındadır

Açılan YHT hatları, ülkemizin nüfusunun %33'nün bulunduğu illerden geçmektedir.

Bu kapsamda yürütülen çalışmalarla son 15 yılda;

● Ülkemizdeki Yüksek Hızlı Hat uzunluğu 1.213 km'ye, bu hatlarda taşınan yolcu sayısı 34,79 milyona,

● Elektrikli hat uzunluğu 4.433 km'ye, sinyalli hat uzunluğu 5.462 km'ye, ● 2017 yılı Eylül ayı sonu itibariyle demiryolu ile taşınan toplam yolcu sayısı 131,8 milyona,

● Taşınan yük miktarı 1,6 katına ulaşmıştır.
● Bugüne kadar 217,91 milyon yolcunun taşındığı asırlık rüya Marmaray mega bir demiryolu projesi hizmete sunulmuştur.
● Bölgesel kalkınma planlamalarının en önemli ayaklarından biri olan lojistik üslerin inşasına başlanmış ve 8 adet Lojistik Merkez ülkemize kazandırılmıştı

Ankara merkez olmak üzere hızlı tren çekirdek ağının oluşturulması kapsamında; Ankara-Eskişehir, Ankara-Konya ve Ankara-İstanbul Hızlı Tren Hatları işletmeye açılmıştır.

Yüksek hızlı tren projeleri, mevcut sistemin iyileştirilmesi, ileri demiryolu sanayinin geliştirilmesi ve yeniden yapılanma ana hedefleri doğrultusunda son 10 yılda yaklaşık 80 proje hayata geçirilmiştir.

Demiryollarında Yüksek Hızlı Tren projelerini devreye alarak Türkiye'yi dünyada 8'nci, Avrupa'da 6'ncı yüksek hızlı tren işletmecisi ülke konumuna getirilmiştir.

Demiryolu sektöründe 2023 yılı hedefleri 3.500 km yüksek hızlı demiryolu, 8.500 km hızlı demiryolu ve 1.000 km konvansiyonel demiryolu olmak üzere 13.000 km demiryolu yapılarak toplam 25.000 km demiryolu uzunluğuna ulaşılması,

4.400 km'lik hat yenilemesi yapılarak tüm hatların yenilenmesinin tamamlanması, Demiryolu taşımacılık payının; yolcuda %10'a ve yükte %15'e çıkarılması,

Demiryolu sektörünün serbestleşme sürecinin tamamlanması olarak belirlenmiştir.

Ankara-Sivas, Ankara-Bursa ve Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Demiryolu hatlarında ise çalışmalar sürdürülmekte ve 2020 yılına kadar tamamlanarak işletmeye açılması planlanmaktadır

2023 yılına kadar 3.500 km yüksek hızlı demiryolu, 8.500 km hızlı demiryolu ve 1.000 km konvansiyonel demiryolu olmak üzere 13.000 km demiryolu yaparak, toplam 25.000 km demiryolu ağına sahip olmayı hedeflenmektedir.

2002-2018 Yılı İtibari İle Ulaştırma Sektörü Yatırımlarına Ayrılan Pay

Yıllar	Proje Sayısı	Ayrılan Ödenek	Toplam Yatırımlardan Ayrılan Pay	Tamamlanma Süresi/Yıl
2002	380	2.332.500	23,70	7,6
2003	346	2.871.850	23,00	8,7
2004	345	3.086.546	25,70	8,6
2005	368	5 025 603	31,00	7,9
2006	336	5 395 253	30,70	6,9
2007	371	3 890 509	22,70	9,4
2008	368	3 911 817	22,80	9,3
2009	364	5 091 326	23,60	8,6
2010	373	7.744.744	27,80	6,3
2011	383	8.537.880	27,10	6,3
2012	420	12.031.164	31,52	6,6
2013	428	13.515.096	29,60	6,3
2014	444	12.995.571	27,30	8,4
2015	436	14.500.534	27,06	7,9
2016	444	19.872.982	30,60	6,6
2017	469	23.924.964	29,75	7,5
2018	499	28.921.703	32,84	7,9

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı Yıllık Yatırım Programı

TÜKETİCİ ve SEKTÖREL GÜVEN ENDEKSİ

- **Tüketici Güven Endeksi**

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi 2017 Aralık ayında bir önceki aya göre %0,1 oranında azalmıştır; Kasım ayında 65,2 olan endeks Aralık ayında 65,1 olmuştur.

Hanenin maddi durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %0,3 oranında artarak Aralık ayında 84,8 olmuştur. Bu artış, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha kötü olacağını bekleyenlerin azalmasından kaynaklanmıştır.

İşsiz sayısı beklentisi endeksi Kasım ayında 70,9 iken, Aralık ayında %0,5 oranında azalarak 70,6 oldu. Bu azalış, gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısında düşüş bekleyenlerin azalmasından kaynaklanmıştır.

Kasım ayında 87,1 iken, Aralık ayında %0,5 oranında artarak 87,5 değerine yükselmiştir.

Tasarruf etme ihtimali endeksi %2,9 oranında azalmıştır. Kasım ayında 18 olan endeks, Aralık ayında 17,5 değerine düşmüştür. 2017 yılı Aralık ayında konut satın alma ihtimali 19,0 oranında artmıştır.

2018 yılı verileri

Tüketici güven endeksi, Eylül ayında bir önceki aya göre %13,2 oranında azalmış; Ağustos ayında 68,3 olan endeks Eylül ayında 59,3 olmuştur.

Hanenin maddi durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %10,4 oranında azalarak Eylül ayında 76,7 olmuştur. Bu azalış, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha kötü olacağını bekleyenlerin artmasından kaynaklanmıştır.

Genel ekonomik durum beklentisi endeksi Ağustos ayında 88,3 iken, Eylül ayında %15,5 oranında azalarak 74,6 değerine düşmüştür. Bu düşüş, gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin bir önceki aya göre azalmasından kaynaklanmıştır.

İşsiz sayısı beklentisi endeksi bir önceki aya göre %9,3 oranında azalarak Eylül ayında 67,2 oldu. Bu azalış, gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısında düşüş bekleyenlerin azalmasından kaynaklanmıştır.

Tasarruf etme ihtimali endeksi Tasarruf etme ihtimali endeksi Ağustos ayında 25,3 iken, Eylül ayında %25,9 oranında azalarak 18,8 olmuştur. Bu azalış, gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimali olduğunu düşünen tüketicilerin bir önceki aya göre azalmasından kaynaklanmıştır.

Ağustos ayında **konut satın alma veya inşa ettirme** ihtimali bir önceki döneme göre %6,0 oranında artmıştır.

Yıllar	Endeks
2007-12	**93,89**
2008-12	**69,9**
2009-12	**78,79**
2010-12	**90,99**
2011-12	**92,04**
2012-12	**73,59**
2013-12	**74,97**
2014-12	**67,75**
2015-12	**73,58**
2016-12	**63,38**
2017-12	**65,10**
2018-1	**72,30**
2018-2	**72,30**
2018-3	**71,30**
2018-4	**71,90**
2018-5	**69,90**
2018-6	**70,03**
2018-7	**73,1**
2018-8	**68,3**
2019-9	**59,3**

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

- **İnşaat Sektörü Güven Endeksi**

Sektörel güven endeksleri 0-200 aralığında değer alabilmekte, endeksin 100'den büyük olması sektörün mevcut ve gelecek döneme ilişkin iyimserliğini, 100'den küçük olması ise kötümserliğini göstermektedir.

Mevsim etkilerinden arındırılmış inşaat sektörü güven endeksi bir önceki ayda 68,8 iken, Eylül ayında %16,7 oranında azalarak 57,3 değerine gerilemiştir.

İnşaat sektörü güven endeksindeki bu azalış; "alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyini" mevsim normalinin üzerinde değerlendiren ve gelecek üç aylık dönemde "toplam çalışan sayısında" artış bekleyen girişim yöneticisi sayısının azalmasından kaynaklanmıştır

İnşaat sektöründe bir önceki aya göre; alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi ve toplam çalışan sayısı beklentisi endeksleri sırasıyla %13,9 ve %18,7 azalmıştır.

İnşaat sektörü eğilimine ilişkin mevsim etkisinden arındırılmış soru bazında endeksler Bir Önceki Aya Göre Değişim Tablosu

Yıl	Ay	İnşaat Sektörü Güven Endeksi	İnşaat faaliyetleri*	Alınan siparişlerin mevcut düzeyi	Toplam çalışan sayısı beklentisi*	Satış fiyatları beklentisi*
2017	**1**	**-1,7**	-1,0	6,0	-6,8	-7,0
	2	**2,1**	2,8	-4,8	7,2	-0,4
	3	**12,3**	6,0	16,9	9,3	8,4
	4	**-0,2**	2,4	-0,1	-0,2	-3,0
	5	**0,8**	6,1	-0,5	1,6	0,7
	6	**0,4**	-0,8	0,9	0,1	-0,8
	7	**-1,4**	-2,5	-1,2	-1,5	1,9
	8	**3,3**	5,0	3,3	3,4	-2,3
	9	**-5,5**	-8,0	-5,0	-5,8	-2,7
	10	**0,9**	1,8	0,2	1,4	4,1
	11	**-2,1**	0,0	-0,5	-3,2	2,4
	12	**-1,0**	-0,2	-3,5	0,8	-1,4
2018	**1**	**6,7**	2,1	15,9	0,4	1,0
	2	**-3,7**	0,7	-10,1	1,3	-1,3
	3	**-5,9**	-4,6	-2,1	-8,6	-4,3
	4	**-0,1**	-3,3	2,3	-1,9	-4,7
	5	**-2,1**	-5,7	-3,3	-1,1	4,5
	6	**-2,4**	-5,2	-5,1	-0,4	2,0
	7	**2,4**	1,6	2,7	2,3	2,0
	8	**-10,7**	-6,8	-14,1	-8,3	-5,2
	9	**-16,7**	-18,3	-13,9	-18,7	-0,7

**(gelecek 3 aylık dönemde)*

İnşaat Sektöründe Faaliyetleri Kısıtlayan Temel Faktörler* (%)

	Aylar	Kısıtlayan faktör yoktur	Talep yetersizliği	Hava şartları	İşgücü eksikliği	Malzeme ve ekipman eksikliği	Finansman sorunları	Diğer faktörler
2017	1	44,7	25,1	24,2	4,2	1,7	31,6	4,7
	2	41,9	25,7	26,3	3,1	1,3	30,4	5,5
	3	47,4	24,4	17,7	3,2	1,5	27,7	4,8
	4	53,2	24,6	10,2	4,6	2,4	25,8	5,3
	5	55,0	22,0	6,8	3,4	1,4	25,8	4,4
	6	55,8	23,7	4,6	5,4	3,3	26,2	4,1
	7	57,9	22,1	1,4	4,4	3,2	26,0	4,4
	8	60,2	21,9	1,6	4,9	3,1	25,6	3,4
	9	56,7	22,0	1,7	5,1	2,8	26,9	4,9
	10	55,8	20,8	3,8	4,6	3,4	28,3	4,9
	11	53,8	21,9	6,0	5,2	2,7	29,6	3,9
	12	51,5	23,9	9,5	4,0	3,4	31,4	2,6
2018	1	51,5	23,9	9,5	4,0	3,4	31,4	2,6
	2	47,7	20,9	16,4	5,3	1,7	28,5	5,6
	3	47,9	24,8	14,9	2,7	1,8	28,2	5,4
	4	50,3	24,2	7,8	3,6	2,6	31,5	4,3
	5	46,3	26,2	5,0	3,3	2,3	35,7	5,9
	6	44,5	29,5	3,9	3,7	3,8	38,6	1,2
	7	47,1	27,0	2,8	4,3	2,3	36,9	1,2
	8	42,5	28,8	1,9	4,4	3,7	42,7	1,9
	9	35,2	31,7	1,7	3,3	5,8	51,2	1,9

Kaynak: Türkiye istatistik Kurumu

Tablodaki oranlar, faaliyetleri kısıtlayan faktörden etkilenen girişim sayısının, anketi cevaplayan toplam girişim sayısına oranını göstermektedir.

DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ

Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı iş birliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; geçici dış ticaret verilerine göre; dış ticaret verilerine göre; ihracat 2017 yılı Aralık ayında, 2016 yılının aynı ayına göre %8,6 artarak 13 milyar 878 milyon dolar, ithalat %25,4 artarak 23 milyar 84 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Aralık ayında dış ticaret açığı %63,5 artarak 9 milyar 206 milyon dolara yükselmiştir.

İhracatın ithalatı karşılama oranı 2016 Aralık ayında %69,4 iken, 2017 Aralık ayında %60,1'e düşmüştür.

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre Bu dönemde yatırım mallarının toplam ihracat içerisindeki payı %11,7, tüketim malları ihracatı %46,5 ara mallarının payı %41,3 olmuştur.

İthalatta ise yatırım mallarının toplam ithalattaki payı %14,2, ara mallarının payı %73,3 tüketim mallarının payı %12,2 olmuştur. Bu dönemde ara malı ithalatı %27,6 artış göstermişken; yatırım malı ithalatı %7,8 azalmış ve tüketim malı ithalatı %1,9 artış göstermiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2017 Aralık ayında bir önceki aya göre ihracat %1, ithalat %12,2 artmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise; 2017 yılı Aralık ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %11,8, ithalat %29,6 artmıştır.

Almanya'ya yapılan ihracat 2017 Aralık ayında 1 milyar 308 milyon dolar olurken, bu ülkeyi sırasıyla 827 milyon dolar ile İngiltere, 771'er milyon dolar ile İtalya ve Irak takip etmiştir.

Almanya'dan yapılan ithalat, 2017 yılı Aralık ayında 2 milyar 191 milyon dolar olmuştur. Bu ülkeyi sırasıyla 2 milyar 122 milyon dolar ile Çin, 1 milyar 884 milyon dolar ile Rusya ve 1 milyar 164 milyon dolar ile ABD izlemiştir.

2018 Verileri

İhracat 2018 yılı Mayıs ayında, 2017 yılının aynı ayına göre %11,6 artarak 14 milyar 77 milyon dolar, **ithalat** %6,7 azalarak 20 milyar 59 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Temmuz ayında **dış ticaret açığı** %32,6 azalarak 5 milyar 982 milyon dolara gerilemiştir. **İhracatın ithalatı karşılama oranı** 2017 Temmuz ayında %58,7 iken, 2018 Temmuz ayında %70,2'ye yükselmiştir.

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre Temmuz ayında ihracatta **yatırım mallarının payı** %11,9, **ara mallarının payı** %46,8, **tüketim mallarının payı** %40,8 olmuştur.

İthalatta ise Haziran ayında **yatırım mallarının payı** %13,8, **ara mallarının payı** %75,8, **tüketim mallarının payı** %10,8 olmuştur. Bu dönede yatırım malları bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,5, ara malları %12,7 artış gösterriken tüketim malları %0,2 azalış göstermiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2018 Temmuz ayında bir önceki aya göre **ihracat** %5,1 arttı, **ithalat** %1,3 azalmıştır. **Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre** ise; 2018 yılı Temmuz ayında önceki yılın aynı ayına göre **ihracat** %10,5 arttı, **ithalat** %9,4 azalmıştır.

Almanya'ya yapılan ihracat 2018 Temmuz ayında 1 milyar 294 milyon dolar olurken, bu ülkeyi sırasıyla 1 milyar 9 milyon dolar ile Birleşik Krallık, 850 milyon dolar ile ABD ve 750 milyon dolar ile İtalya takip etmiştir.

Çin'den yapılan ithalat, 2018 yılı Temmuz ayında 1 milyar 975 milyon dolar oldu. Bu ülkeyi sırasıyla 1 milyar 886 milyon dolar ile Rusya, 1 milyar 691 milyon dolar ile Almanya ve 1 milyar 122 milyon dolar ile ABD izlemiştir.

	İhracat/ 000 dolar	İthalat/000 dolar	Karşılama Oranı(%)
2010	113.883.000	185.544.000	61,4
2011	134 954 362	240 833 236	56,0
2012	152.561.000	236.545.000	64,5
2013	151 802 637	251 661 250	60,3
2014	157 610 158	242 177 117	65,1
2015	143 934 972	207 203 370	69,5
2016	142 529 584	198 618 235	71,8
2017	157 055 371	233 791 662	67,2
2017 Ocak-Temmuz	89 987 708	129 810 723	69,3
2018 Ocak-Temmuz	96 272 057	143 022 903	67,3

Kaynak: TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri bülteni

2. SEKTÖRÜN DIŞ PİYASALARDAKİ DURUMU

Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri

Yurt dışı müteahhitlik hizmetleri ülkeye sağladığı katma değer, dış ticarete katkı ve istihdam kapasitesi ile ülke ekonomimizde önemli bir konuma sahiptir. Yurt dışı müteahhitlik hizmetleri 2000'li yıllardan sonra çok önemli performans sergilemiştir.

Yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinde Türk müteahhitlik sektörü son 30 yılda, dünyada da önemli bir yer edinmiştir. Artık, Türk inşaat sektörü temsilcileri, uluslararası arenada aranan bir marka haline gelmiştir.

Türk müteahhitleri, sektördeki yetişmiş insan gücünü ve teknik birikimi kullanarak, girişimci yapıları ve risk alabilme kabiliyetleri ile dünyanın en büyük müteahhitlik firmaları arasında önemli bir konum elde etmiştir.

Türk müteahhitlik sektörü hizmetleri 1972 yılında Libya'da başlamıştır.

Libya'da üstlenilen ilk iş 1972 yılında 109.000.000 dolar değerindeki Tripoli Limanı İnşaatı Aşama 1B işi olmuştur.

1972'den 2002 yılına kadar geçen 30 yılda yurt dışında toplam 49,7 milyar dolarlık taahhüt gerçekleştirilmiştir. 2002 yılından beri ise, yurt dışında üstlenilen iş hacmi 292 milyar doları geçmiştir.

2004 yılında üstlenilen proje bedelinde ilk defa 10 milyar Dolar sınırını aşan Türk müteahhitlik sektörü dünyada yaşanan siyasi ve ekonomik dalgalanmalara rağmen 2006 yılından beri ortalama proje bedeli

40 milyon Doların üzerinde bir performans sergilemektedir.

2012 yılına kadar bu seviyelerde kaldıktan sonra 2012 yılında 60 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılında toplam üstlenilen proje bedelinde ilk defa 10 milyar doları aşan Türk müteahhitlik sektörü 2006 yılından beri 20 milyar doların üzerinde bir performans sergilemiştir. 2012 ve 2013 yıllarında üstlenilen 30 milyar dolarlık proje bedelleri ulaşılan en yüksek rakam olmuştur. 2016 yılında dünyada yaşanan siyasi ve ekonomik dalgalanmalar ile petrol fiyatlarının düşük seyrine rağmen 13,1 milyar dolarlık yeni proje üstlenilmiştir. 2017 yılında ise 14,6 milyar dolarlık proje üstlenilmiştir.

Tüm bunların sonucunda**, 1972'den 2018 Ağustos ayı sonuna kadar 120 ülkede 368,5 milyar dolar değerinde 9.395 proje üstlenmiştir.**

Bu büyüklük ile birlikte ülkemiz, yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinde dünyanın önemli oyuncularından birisi haline gelmiştir.

Yıllar	***Proje Sayısı***	***Toplam Proje Bedeli ($)***	***Ortalama Proje Bedeli ($)***
2002	206	4.401.209.692	21.365.096
2003	338	6.393.954.373	18.917.025
2004	475	8.616.433.259	18.139.859
2005	451	12.887.127.617	28.574.562
2006	575	22.334.573.265	38.842.736
2007	616	25.594.677.292	41.549.801
2008	657	24.170.870.062	36.789.757
2009	511	20.392.871.388	39.907.772
2010	629	23.514.260.355	37.383.562
2011	563	24.584.297.126	43.666.602
2012	542	29.990.385.250	55.332.814
2013	430	30.249.760.656	70.348.281
2014	343	27.101.934.807	79.014.387
2015	267	23.231.129.678	87.007.976
2016	190	13.851.939.146	72.904.943
2017	275	14.739.451.822	53.598.007
2018	108	11.091.211.802	102.696.406*

- *Ağustos ayı verileri*

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2016 yılında maalesef nispi olarak zayıf bir performans sergilemiştir. Çünkü klasik ve hedef pazarlarımız küresel risklerin olduğu bir coğrafyadadır. Hedef ülkelerde yaşanan ciddi siyasi istikrarsızlıklar, konjonktürel sorunlar ve söz konusu ülkelerin ana gelir kalemini oluşturan petrol fiyatlarındaki kayda değer düşüş 2016 yılında yurt dışı müteahhitlik hizmetlerimizin daha az proje üstlenilmesi ile sonuçlandı. Örneğin en önemli pazarlarımız olan Tunus, Libya, Mısır, Suriye'deki siyasi değişimler buradaki pazarlarımızın daralmasına neden oldu.

Sonuç olarak sektör, 2015 ve 2016 yıllarında hedef ülkelerde yaşanan ciddi siyasi istikrarsızlıklar, konjonktürel sorunlar ve söz konusu ülkelerin ana gelir kalemini oluşturan petrol fiyatlarındaki kayda

değer düşüşe rağmen 2015'te 22 milyar doları, 2016'da da 13 milyar doları aşan proje üstlenmiştir. 2016 ve 2017 yıllarında dünyada yaşanan siyasi ve ekonomik dalgalanmalar ile petrol fiyatlarının düşük seyrine rağmen 2017 yılında 14,9 milyar dolarlık yeni proje üstlenilmiştir.

Projelerin sektörel dağılımı:

1972 yılından günümüze en çok proje üstlenilen sektörlerin dağılımında ilk 5 sıraya bakıldığında, konut projeleri %13'lük pay ile ilk sırada yer almaktadır. Ardından sırasıyla; Karayolu7Tünel/Köprü, ticaret merkezleri, enerji santralleri ve havalimanları gelmektedir.

SEKTÖREL DAĞILIM (1972-2018*)		
Ülkeler	**Toplam Proje Bedeli ($)**	**Pay (%)**
Konut	47.990.691.699	13,0%
Karayolu/Tünel/Köprü	47.378.416.636	12,9%
Ticaret Merkezi	30.113.855.455	8,2%
Enerji Santrali	26.846.560.577	7,3%
Havalimanı	25.949.205.869	7,0%

*** Ağustos Ayı sonu**

Bölgelere Göre İş Üstlendiğimiz Ülkelerin Dağılımı

Ticaret Bakanlığı verilerine göre 2018 yılı Ağustos sonu itibariyle bölgesel dağılımı; BDT %46,7 (171,9 milyar dolar), Ortadoğu %26,3 (96,8 milyar dolar), Afrika %18 (66,3 milyar dolar - Sahraaltı Afrika %4,3 Kuzey Afrika %13,7), Avrupa ve Amerika %5,9 (21,6 milyar dolar), Asya Pasifik Bölgesi %3,2'tür (11,8 milyar dolar). Olarak gerçekleşmiştir.

ÜLKELERE GÖRE DAĞILIM (1972-2018*)		
Ülkeler	**Toplam Proje Bedeli ($)**	**Pay (%)**
Tanzanya	2.531.336.000	17,2%
S.Arabistan	2.084.054.869	14,1%
Rusya Fed.	1.718.493.353	11,7%
BAE	1.443.680.483	9,8%
Cezayir	1.076.136.351	7,3%
Irak	1.035.859.679	7,0%
Gürcistan	739.383.941	5,0%
Kazakistan	656.531.658	4,5%
Katar	496.488.009	3,4%
Mozambik	372.500.000	2,5%
Diğer Ülkeler	***2.584.987.479***	***17,5%***
Toplam	**14.739.451.822**	**100**
*2018 Ağustos Sonu		

1972 yılından günümüze kadar müteahhitlik firmalarımızca yurt dışında üstlenilen **projelerin ülkelere göre dağılımında**, Rusya Federasyonu %19,5'lik oranı ile lider konumdadır. Rusya'yı Türkmenistan takip ederken, ilk 10'da yer alan ülkelerin 4'ünün BDT ülkeleri, diğer 6 ülkenin ise Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri olduğu görülmektedir.

Ticaret Bakanlığınca aşağıdaki tabloda açıklanan verilere göre 2017 yılında Türk müteahhitlik firmalarınca yurt dışında üstlenilen projelerin ülkelere göre dağılımında ise Tanzanya %17,1'lik oran ile birinci sıradadır

2017 yılında, ilk kez bir Sahra-altı Afrika ülkesi geleneksel pazarlarımız olan Ortadoğu ve BDT ülkelerinin önüne geçerek en fazla proje üstlenilen ülke konumuna gelmiştir

ÜLKELERE GÖRE DAĞILIM (2017)		
Ülkeler	**Toplam Proje Bedeli ($)**	**Pay (%)**
Tanzanya	2.531.336.000	17,1
S.Arabistan	2.074.054.869	14,0
Rusya Fed.	1.718.493.353	11,6
BAE	1.442.944.783	9,7
Cezayir	1.076.136.351	7,3
Irak	1.035.859.679	7,0
Gürcistan	739.383.941	5,0
Kazakistan	656.531.658	4,4
Katar	452.926.365	3,1
Mozambik	372.500.000	2,5
Diğer Ülkeler	***2.703.939.153***	***18,3***
Toplam	**14.804.106.152**	**100**

Yurt Dışında İstihdam Edilen İşçi Sayısı

YILLAR	Üstlenilen İş Tutarı	YURT DIŞINDA ÇALIŞAN TOPLAM İŞÇİ SAYISI	HER MİLYON DOLAR İÇİN İŞÇİ SAYISI
2002	**4.491.234.346**	26.916	6,14
2003	**6.240.609.988**	34.151	8,13
2004	**8.630.834.610**	40.198	3,58
2005	**12.978.472.136**	60.355	5,24
2006	**22.079.142.361**	81.379	3,89
2007	**25.039.971.457**	70.024	2,84
2008	**23.995.417.571**	58.602	2,47
2009	**20.334.308.971**	59.479	2,67
2010	**23.367.247.330**	54.847	2,70
2011	**23.915.301.304**	52.491	2,80
2012	**30.073.223.340**	57.593	2,20
2013	**29.890.222.255**	55.369	1,76
2014	**26.856.659.319**	39.644	1,75
2015	**23.162.952.814**	31.966	1,38
2016	**13.577.339.410**	23.917	1,76
2017	**14.666.729.498**	19.719	1,34
2018	**11.091.211.802**	14.531	1,31

Kaynak: Türkiye İş Kurumu

Türk Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Dünya Ölçeğinde

Müteahhitlik hizmetleri sektörünün önde gelen yayınlarından "Engineering News Record (ENR) Dergisi"nin, bir yıl içerisinde üstlenilen uluslararası projelerin toplam bedeli üzerinden her yıl belirlediği dünyanın en büyük 250 müteahhitlik firmasını gösteren listede Türkiye 2003 yılında sadece 8 müteahhitlik firması ile yer alırken, 2017 yılında 46 firma listeye girmeyi başarmıştır. 2018 yılında da bu başarısını tekrarlamıştır.

Türk Müteahhitleri dünya sıralamasında bu yıl da Çin'in ardından ikinci sıradaki yerini korumuştur. 46 Türk firmamız en büyük 250 firma listesine girme başarısını göstermiştir. Birinci sırada yer alan Çin'in listeye giren firma sayısı 69 olurken ABD menşeili 36 firma listede yer aldı. 2017 yılında listeye giren firmalarımızın toplam geliri 23,2 milyar dolar olarak gerçekleşerek, pazardan %4,8'inde pay almış oldu. Türk firmalarımızın 2016 yılın gelirleri ise 25,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

ENR dergisinde açıklanan verilere göre uluslararası inşaat pazarı büyüklüğü 2017 yılında 2016 yılına göre %3,1'lik artışla 482,4 milyar dolar olmuştur. 2016 yılında toplam inşaat harcamalarından elde edilen gelir 468,1 milyar dolar idi. Pazar 2015 yılında ise 500 milyar dolar düzeyindeydi. Bölgesel dağılımda Avrupa ve Asya en fazla müteahhitlik sektöründen pay almıştır.

ABD firmalarının geliri 2016 yılında 53,59 milyar dolar iken, 2017 yılında %12,1'lik artışla 60,14 milyar dolara yükselterek gelirini en fazla artıran bölge sıralamasında yer almıştır. Dünya müteahhitlik sektörünün en büyük pazarı Orta Doğu bölgesinin de gelirleri bu dönemde %3,1 değer kaybederek 81,40 milyar dolar olmuştur.

Küresel ölçekteki daralmalar nedeniyle yurt dışı müteahhitlik hizmetlerindeki daralmaya rağmen

TÜRK FİRMALARININ ELDE ETTİĞİ CİRO

YIL	FİRMA SAYISI	CİRO	PAY
2013	42	20.406,2	3,8
2014	43	29,276.8	5,6
2015	39	22,591.7	4,6
2016	46	25,591.0	5,5
2017	46	23.205,8	4,8

FİRMA LİSTESİ

	2016 YILI GELİRLERİNE GÖRE	2017 YILI GELİRLERİNE GÖRE	FİRMA İSMİ
1	38	36	RÖNESANS
2	85	68	LİMAK
3	76	70	TAV
4	92	73	GAP
5	72	79	ENKA
6	78	82	YAPI MERKEZİ
7	86	86	ANT YAPI
8	112	98	TEKFEN
9	79	101	ALARKO
10	110	104	ÇALIK ENERJİ
11	162	108	GAMA
12	125	116	SEMBOL
13	109	119	MAPA
14	128	124	DOĞUŞ
15	134	131	YÜKSEL
16	130	142	KUZU
17	140	147	ONUR
18	158	150	ESER
19	166	153	TEPE
20	151	154	NUROL
21	190	156	AE ARMA-ELEKCTROPANÇ
22	168	159	ESTA
23	225	164	DEKİNSAN
24	175	165	IC İÇTAŞ
25	167	166	KAYI
26	165	170	STFA
27	**	171	GÜLERMAK
28	200	176	ANEL
29	187	179	SMK
30	224	180	KOLİN
31	186	183	METAG
32	216	189	GÜRBAĞ
33	156	194	İLK
34	196	195	BAYBURT
35	206	205	YENİGÜN
36	226	209	MAKYOL
37	154	213	GÜLSAN
38	223	225	CENGİZ
39	194	226	SUMMA
40	239	228	POLAT YOL
41	233	231	ZAFER
42	**	232	ÜSTAY
43	**	235	ÖZKAR
44	**	237	KUR
45	**	239	DORÇE
46	250	247	MBD

Kaynak: ENR Dergisi

En Büyük 250 Müteahhitlik Firmasına İlişkin Liste	
Yıllar	**Türk Firmalarının Sayısı**
2003	8
2004	11
2005	14
2006	20
2007	22
2008	23
2009	31
2010	33
2011	31
2012	33
2013	38
2014	42
2015	42
2016	40
2017	46
2018	48

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Beklentiler

Yurt dışında her yıl prestij projeler üstlenen sektörün hedefi katma değeri yüksek projelerde yer almaktır.

Ekonomi Bakanlığımızca yeni iş üstlendiğimiz ülkelerin Sahraaltı Afrika ülkelerinde de yer alması ile sektöre yeni açılımlar getirilmesi yönünde çalışmalar artırılmıştır. Etiyopya, Ekvator Ginesi, Kongo, Mali gibi ülkelerde son yıllarda üstlenilen önemli projeler gelecekte bu coğrafyada daha önemli işler alınabileceğinin sinyallerini vermektedir.

Öte yandan emtia fiyatlarının yeniden artması ile Cezayir, Türkmenistan, Suudi Arabistan gibi pazarlarımızda yeni bir hareketlenme olacaktır.

Ekonomi Bakanlığımızın yurt dışı pazarların geliştirilmesi adına yaptığı çalışmalar, uyguladığı teşvikler, müteahhitlik heyeti programları ile Türk müteahhitlik sektörünün ilgili ülke makamlarına tanıtılması sektörün fırsatlarını artırıcı unsurlar olacaktır.

Sektörün dünyadaki trende de paralel bir biçimde, finansman, yenilikçilik ve teknoloji üretimi konularında muhakkak surette atılım gerçekleştirmesi ve firmalarımızın küresel hareket etme yeteneği kazanması zaruret arz etmektedir.

İNŞAAT SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ

- **Sektörün Güçlü Yönleri:**

Türk inşaat sektörünün Dünyanın her yerinde, her iklim koşulunda kaliteli işler üretebilecek kapasitesi vardır:

Sektörümüzün güçlü yanları aşağıda yer almaktadır. Buna göre:

- Güçlü, güncel makine ve ekipman parkı
- Deneyimli ve yetenekli teknik personel
- Teknolojik imkân ve bilgi birikimi
- Yeterli yerli makine ve malzeme yan sanayi
- Uluslararası ihale ve iş deneyimi
- Değişik iş dallarında deneyim ve uzmanlık
- Merkezi karar alma süreçleri ile maliyet odaklı faaliyet ve esneklik
- Hızlı iş yapabilme ve mobilizasyon yeteneği
- Yüksek risk alma potansiyeli,
- Yatırım potansiyeli yüksek ülkelere coğrafi yakınlık ve lojistik üstünlük
- Maliyetlerin belirli limitlerin içinde tutulabilmesi,
- Büyük sermayelere gereksinim duymadan ve hızlı şekilde hareket edebilme,
- Yurtdışında lokal ihtiyaçların iyi tanınması ve yerel otoritenin işleyişini ve mekanizmalarının yabancılara göre daha iyi bilinmesi,
- Değişik şartlara hızlı uyum sağlayabilme yeteneği,
- İnisiyatif alabilme yeteneği,
- İş yapma ve aldığı işi bitirme kararlılığı
- Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin Mesleki Yeterlilik Belgelendirmede zorunluluğu olması

- **Zayıf Yönleri**

- Sektöre giriş-çıkışın kolay olması nedeniyle müteahhit sayısının fazlalığı,
- Müteahhit sayısının fazlalığının iş hacimlerinin daralmasına neden olması,
- Bürokratik engellerin fazla olması,
- İşçilik maliyetlerinin yüksek olması,
- Sertifikalı işçi sayısının az olması,
- Finansman altyapının zayıf olması,
- Ar-Ge faaliyetlerinin yetersiz olması,
- Sektörün arkasında yer alacak özel ya da devlet kaynaklı finansman ve sigorta imkânlarının kısıtlılığı ve devlet desteği eksikliği,
- Sözleşme ve risk yönetimi sorunları
- Müşavir firmaların yeterli büyüklüğe ulaşmamış olması,
- Özellikle yurt dışı işlerde Teminat mektubu temininde güçlükler ile karşılaşılması,
- Yurt dışı inşaat işlerinde gidilen ülkelerin mevzuatları konusunda bilgi eksiklikleri,
- Aşırı düşük fiyat tekliflerin kar marjlarını düşürmesi ve sistemde büyük firmaların varlığının zayıf kalması.

- **Fırsatlar**

- 2023 hedefleri ve güçlü ekonomiye geçiş sürecinde inşaat sektörü açısından kalıcı ve hızlı bir iç talep artışı mümkün olabilecektir.
- "Gelişmekte olan ülke" sıfatıyla potansiyel alt ve üst yapı talebi,
- Artan nüfus şehirleşme ile paralel konut ve altyapı talebi,
- Türkiye'de mesleki yeterlilik belgesinin zorunlu hale gelmesi ile işgücünün niteliklerinin artması

- ***Tehditler***

- İçinde bulunduğumuz dönemde dünya ekonomisindeki dalgalanmaların doğrudan doğruya ülkemiz ekonomisini etkilemesi nedeniyle geleceğe ilişkin öngörüleri olumsuz etkilemesi nedeniyle tüketim eğilimini azaltması,
- Kamu İhale Mevzuatı ve uygulamalarının çözümleyemediği aşırı düşük tekliflerin sektör karlılığını dolayısıyla sermaye birikimini engellemesi,
- Düşük fiyatların "iş ahlakı ve etiği"ni de olumsuz etkilemesi ile inşaat kalitelerinin düşmesi,
- ilkede "müteahhit" kavramı ile ilgili bir tanımın ve sınırlamaların olmaması,
- Orta Doğu'da karışıklıklar baş göstermesi.
- AB ekonomilerindeki dalgalanmalar.
- Emtia Fiyatlarının düşmesi ile petrol ihracat eden ülkelerdeki ekonomik dar boğazlar